วิทยานิพนธ์

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

CHILD - REARING PRACTICES AND FACTORS INFLUENCING IN REASONED ATTENTION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN THE NORTH - EAST REGION

นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2550

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)

ปริญญา

จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว — **สาขา**

จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว — **ภาควิชา**

เรื่อง ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Child - Rearing Practices and Factors Influencing in Reasoned Attention of Secondary School Students in the North - East Region

นามผู้วิจัย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์อาภา จันทรสกุล, Ed.D.)

กรรมการ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตตินันท์ บุญสถิรกุล, Ed.D.)

กรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ปราณี โพธิสุข, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์วินัย อาจคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Child - Rearing Practices and Factors Influencing in Reasoned Attention of Secondary School Students in the North - East Region

โดย

นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)
พ.ศ. 2550

กุสุมาภรณ์ ถาวร 2550: ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์อาภา จันทรสกุล, Ed.D. 106 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตามลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา 2) เพื่อศึกษาตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากตัวแปรลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา สำหรับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดที่เป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถาม การอบรมเลี้ยงดู สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ใช้ t - test และ Kruskal - Wallis H test สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนใช้ Stepwise Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก – น้อย มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต – ทางกาย การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก - น้อย และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว - ช้า มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมัธยมศึกษาที่เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และอาชีพของบิดามารดาต่างกัน มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีแผนการเรียนต่างกัน มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของบิดามารดา เพศ อาชีพของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และ การศึกษาของบิดามารดา สำหรับสมการในการพยากรณ์ เป็นดังนี้ คะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ = .569 อายุ 16 - 17 ปี + .199 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง +.141 บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา + .130 เพศหญิง + .122 บิดามารดาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน หรือรับจ้าง + .157 บิดามารดาที่มีรายได้มากกว่า15,000 บาท + .084 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก + .063 บิดามารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยตัวพยากรณ์ต่างๆ ดังกล่าวร่วมกันพยากรณ์คะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ร้อยละ 73.2

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่อประธานกรรมการ

Kusumapon Tawon 2007: Child - Rearing Practices and Factors Influencing in Reasoned Attention of Secondary School Students in the North - East Region. Master of Arts (Educational Psychology and Guidance), Major Field: Educational Psychology and Guidance, Department of Educational Psychology and Guidance. Thesis Advisor: Associate Professor Apa Chantharasakul, Ed.D. 106 pages.

The purposes of this study were: 1) to compare the reasoned attention of secondary school students in the North - East Region on the criteria of these variables; child - rearing practices, sex, age, educational plans, grade point average, parents' occupation, parents' income, and parents' educational level. 2) to study the variables which predicted the reasoned attention of secondary school students in the North - East Region. The sample group was 400 secondary school students in the North - East Region during the academic year 2006. The sample group was drawn by using the proportional stratified sampling technique. The instruments used in this study were the reasoned attention test for secondary school students and the child - rearing practices questionnaire. The data was analyzed by t - test, Kruskal - Wallis H test, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results were as follows. 1) There was significant differences at the .05 level of reasoned attention of secondary school students who differed in child - rearing practice with much - less plenty of love and support. There were no significant differences at the .05 level of reasoned attention among secondary school students who differed in these variables; reasonable - emotional child - rearing practice, child-rearing practice with mentally - physically punishment, child - rearing practice with strict - slight controlling, fast - slow independent child - rearing practice. 2) There were significant differences at the .05 level of reasoned attention among secondary school students who differed in these variables sex, age, grade point average, parents' educational level, parents' occupation and parents' income. There was no significant differences at the .05 level of reasoned attention of secondary school students who differed in educational plans. 3) The variables that could predict the reasoned attention of secondary school students in the North-East Region were; ages, grade point average, parents' income, sex, parents' occupation, child - rearing practice with plenty of love and support, and parents' educational level. The predictive equation was reasoned attention = .569 age of 16 - 17 years old + .199 high grade point average + .141 parents educational level higher than secondary school + .130 female + .122 parents' occupation (private employee) + .157 parents have income higher than 15,000 baht +.084 child - rearing practice with plenty of love and support + .063 parent educational level at secondary school. Those selected variables could predict the reasoned attention of secondary students 73.2 percent.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อาภา จันทรสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ บุญสถิรกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิสุข ที่ให้ความเมตตา ให้คำปรึกษาด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ตั้งแต่เริ่มต้นจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทรรศนะ ใจชุ่มชื่น ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และบุคลากรโรงเรียนไชยวานวิทยาคม โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า และโรงเรียนประชาพัฒนศึกษา ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในพระคุณของท่านอย่างยิ่ง

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัว พ่อ แม่ พี่สาว น้องชาย น้องสาว ที่คอยให้กำลังใจช่วยเหลือ และให้คำแนะนำที่มีค่ายิ่ง รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ ๆและน้องๆ นิสิตสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่ทำให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

กุสุมาภรณ์ ถาวร

พฤษภาคม 2550

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (5)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 4

ขอบเขตของการวิจัย 4

ข้อตกลงเบื้องต้น 4

นิยามศัพท์ 5

บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร 9

การคิดและพัฒนาการทางสติปัญญา 9

การคิดเป็นและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 25

การอบรมเลี้ยงดู 32

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 38

สมมติฐานการวิจัย 50

บทที่ 3 วิธีการวิจัย 52

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 52

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 55

การเก็บรวบรวมข้อมูล 60

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 61

บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์ 62

ผลการวิจัย 62

ข้อวิจารณ์ 79

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	84
สรุปผลการวิจัย	84
ข้อเสนอแนะ	91
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	94
ภาคผนวก	100
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	106

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ เพศ และแผนการเรียน	54
2	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	63
3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ	66
4	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของตัวแปร ที่ใช้การทดสอบค่า t (t – test) ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ และแผนการเรียน	70
5	การเปรียบเทียบความแตกต่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา	72
6	การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 กลุ่ม	73
7	การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างอาชีพของ บิดามารดา 4 กลุ่ม	74
8	การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดา 3 กลุ่ม	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างรายได้ของบิดามารดา 4 กลุ่ม	76
10	การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)	78

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพแสดงการเกิดของการคิด	12
2	ภาพแสดงลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา	24
3	ภาพแสดงลักษณะการคิดเป็น	25

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญเพราะมนุษย์มีปัญญา ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ปัญญาเป็นส่วนช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนให้มีศักยภาพตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ทำให้มีชีวิตที่ดีงาม จุดมุ่งหมายของการศึกษาไทยในปัจจุบัน มุ่งส่งเสริมการพัฒนาความคิดของนักเรียนให้รู้จักคิด คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ในทางที่ดีงามสร้างสรรค์ การพัฒนาด้านความคิดนั้น มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก เพราะเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกระบวนการทำงานของสิ่งที่เราเรียกว่า “สติปัญญา” (Intelligence) ซึ่ง Piaget (อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2545: 45) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสติปัญญาว่ามี 3 รูปแบบ คือ (1) ความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม (2) ความสามารถที่จะคิดตั้งสมมุติฐานอย่างสมเหตุสมผล (3) ความสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหา สำหรับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2543: 12) ได้กล่าวถึงการรู้จักคิดคิดเป็นตามแนวพุทธศาสตร์ที่เรียกว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ว่า

> ... การคิดแบบโยนิโสมนสิการแปลว่า การทำในใจให้แยบคาย หรือคิดถูกวิธี แปลว่า ความรู้จักคิดหรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความสภาพ เช่น ตามที่สิ่งนั้น ๆ มันเป็นของมันโดยคิด หาเหตุปัจจัย คือสืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอด การมองสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์ สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหา อุปทานของตนเองเข้าจับ หรือควบคุม ทำให้เกิดความดีงามและแก้ปัญหาได้ ข้อนี้เป็นองค์ประกอบใฝ่ภายในหรือปัจจัยภายในตัวบุคคลและอาจเรียกตามองค์ธรรมที่ใช้งานว่า วิธีแห่งปัญญา …

การคิดแบบโยนิโสมนสิการจึงเป็นการคิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง การคิดถูกทางคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ มีขั้นตอน รู้จักคิดสืบค้น ตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันตามเหตุปัจจัย รู้จักพิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาเป็นลำดับ รวมทั้ง

ความสามารถที่จะชักความนึกคิดเข้าสู่เรื่องที่ถูกต้อง เรียกว่าการคิดเป็น ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2548: 123) อุปมาไว้ว่า

> ... การคิดเป็น เปรียบได้กับการเรียงอิฐที่กระจัดกระจายให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยนำอิฐแต่ละก้อนมาประกอบกันในแต่ละที่อย่างเหมาะสม “การเรียงอิฐ” เปรียบได้กับ “การจัดระเบียบและเข้าใจความสัมพันธ์และตรรกะของข้อมูล” ที่เรียงกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยจะกลายเป็นความคิดที่ละเอียดรอบคอบดีที่สุด เช่นเดียวกับอิฐที่ได้รับการวางเรียงอย่างเหมาะสม ย่อมกลายเป็นอาคารที่งดงามได้ในที่สุด คนที่คิดเป็นจะเข้าลักษณะนี้ ...

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การคิดเป็น หรือการคิดถูกวิธีเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การที่นักเรียนจะคิดเป็น คิดถูกวิธี หรือคิดไม่เป็น ไม่ถูกวิธีนั้น มีปัจจัยทางสังคมหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว เช่น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ รวมทั้งการศึกษาอบรมจากทางโรงเรียน ฯลฯ ดังปรากฏในงานวิจัยทางการศึกษา เช่น การศึกษาวิจัยเรื่องสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดลำพูน โดยเมืองอินทร์ ชรสุวรรณ (2534: 80-83) พบว่า บิดามารดาผู้ปกครองนักเรียนในอำเภอเมืองลำพูนมีผู้มีรายได้สูงจำนวนมากกว่าเมื่อเทียบกับรายได้ของบิดามารดาของนักเรียนในกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง บิดามารดาที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ และมีรายได้สูงส่งผลต่อการเล่าเรียนของเด็ก ทำให้นักเรียนในอำเภอเมืองลำพูนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนในกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง นอกจากนี้การประกอบอาชีพของบิดามารดายังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดของเด็ก ซึ่งพบว่า บิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียนในกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้างประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด บิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียนในอำเภอเมืองลำพูนหนึ่งในสามเท่านั้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม บิดามารดา ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และยังมีการศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับคะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กับการคิดเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดมหาสารคาม ของสุคนธ์ ค่ายหนองสวง (2532) ซึ่งพบว่า การคิดเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับนธี ดำรงเดชากุล (2534) ที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดบวรมงคล กรุงเทพมหานคร พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดบวรมงคล มีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน และนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และสอดคล้องกับนรยส ไชยศรีพรหม (2545) ที่ศึกษาเรื่องลักษณะบุคลิกภาพ และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า นิสิตปริญญาตรีที่มีความแตกต่างกันของตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตปริญญาตรีที่มีลักษณะบุคลิกภาพ อาชีพของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในกระบวนการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ของชมนาด สืบศรี (2533) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในกระบวนการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบปกป้องคุ้มครองมากจนเกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการคิด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ คือ เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา อีกทั้งผู้วิจัยมีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อเป็นข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะไปทำงานเป็นครูแนะแนวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตามลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา

2. เพื่อศึกษาตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากตัวแปรลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับครูและนักวิชาการได้พิจารณาถึงตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ความแตกต่างของลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา แล้วนำมาทำความเข้าใจเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2549 เท่านั้น

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ตัวแปรทางชีวสังคม ซึ่งได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1.แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู สามารถบอกลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาตามการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา สามารถวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้

นิยามศัพท์

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างถูกวิธี การคิดอย่างมีระเบียบ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดเร้ากุศล วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีวิธีคิดทั้งหมด 10 วิธี คือ (1) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา (2) วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก (3) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม (4) วิธีคิดแบบเร้ากุศล (5) วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา (6) วิธีคิดแบบจำแนกแจกแจง (7) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย (8) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ขณะปัจจุบัน (9) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ (10) วิธีคิดแบบตามหลักการและความมุ่งหมาย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเพียง 6 วิธีคิดแรกเท่านั้น ตามแบบวิธีคิดในแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา เพราะวิธีคิดอีก 4 วิธีหลัง ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบเป็นอยู่ขณะปัจจุบัน วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ วิธีคิดแบบตามหลักการและความมุ่งหมาย ซ่อนแทรกอยู่ในวิธีคิด 6 วิธีแรกแล้ว เช่น วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเป็นส่วนหนึ่งของวิธีคิดแบบแก้ปัญหา วิธีคิดแบบเป็นอยู่ขณะปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของวิธีคิดแบบจำแนกแจกแจง วิธีคิดแบบตามหลักการและความมุ่งหมายเป็นส่วนหนึ่งของวิธีคิดแบบแก้ปัญหา และวิธีคิดแบบจำแนกแจก สำหรับความหมายของวิธีคิดแต่ละวิธีมีดังนี้

1. วิธีคิดแบบแก้ปัญหา หมายถึง การคิดพิจารณาปัญหา โดยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ก. กำหนดรู้ปัญหา คือ การทำความเข้าใจปัญหา สภาพและขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจนว่าคืออะไร

ข. สืบค้นหาเหตุของปัญหา คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่ต้องกำจัดให้หมดไป

ค. กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาให้แน่ชัด คือ การวางเป้าหมายที่จะปฏิบัติ เพื่อให้ปัญหาหมดไป

ง. วางแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ วางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดเหตุของปัญหาให้สอดคล้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก หมายถึง การคิดพิจารณาเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมองสิ่งนั้นให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านดีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และด้านเสียที่ก่อให้เกิดโทษ เพื่อจะได้เข้าใจสิ่งนั้น ๆ ตามที่เป็นจริง จะได้ปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ หรือเรื่องนั้น ๆ ได้พอเหมาะ ไม่ผิดพลาด รวมทั้งจะต้องคิดเพื่อเตรียมแก้ไขหาทางออกให้หลุดพ้นจากด้านเสียหรือข้อบกพร่องนั้น ๆ

3. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม หมายถึง การคิดพิจารณาเลือกใช้เครื่องใช้สอยต่าง ๆ โดยพิจารณารู้ถึงคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของสิ่งนั้น ๆ

ก. คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์แท้ ๆ ของสิ่งนั้นในแง่ที่ใช้สนองความต้องการของชีวิตของตนหรือเพื่อให้ดำรงชีวิตได้ดี เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา

ข. คุณค่าเทียม หมายถึง คุณค่าที่มนุษย์พอกให้สิ่งนั้น ๆ เพื่อเสริมราคาหรือเสริมความยิ่งใหญ่ของตัวตน คุณค่าเทียมนี้ใช้ตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา

4. วิธีคิดแบบเร้ากุศล หมายถึง การคิดพิจารณามองหาส่วนดีจากสถานการณ์หรือประสบการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อนำมาเรียนรู้หรือเป็นกำลังใจในการพัฒนาตนและสร้างสรรค์ต่าง ๆ ถึงแม้ว่าสถานการณ์หรือประสบการณ์ที่ได้รับจะไม่น่าพึงพอใจก็ตาม แต่สามารถคิดและมองเห็นส่วนดีของสถานการณ์หรือประสบการณ์นั้นได้ วิธีคิดแบบนี้ช่วยให้บุคคลปรุงแต่งความคิด ความรู้สึก และการกระทำไปในทิศทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล

5. วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา หมายถึง การคิดให้เข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ โดยรู้เท่าทันว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัย มิได้เปลี่ยนแปลงไปตามความพึงพอใจของผู้ใด เมื่อรู้เท่าทันแล้วก็วางใจเป็นอิสระและเป็นกลาง เร่งปฏิบัติจัดการแก้ไขไปตามเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบนี้ต้องดำเนินการให้ครบ 2 ขั้นตอน คือ

ก. ขั้นรู้เท่า คือ รู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นวางใจ วางท่าทีต่อสิ่งทั้งหลาย ด้วยความไม่ประมาท โดยสอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นท่าทีแห่งปัญญา

ข. ขั้นเร่งทำ คือ การแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา ซึ่งสิ่งที่ต้องเร่งทำคือหน้าที่ และความดีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชีวิตตนเองและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของผู้อื่นและสังคม

6. วิธีคิดแบบจำแนกแจกแจง หมายถึง การคิดวิเคราะห์จำแนกแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านของเรื่องนั้น ๆ ตามความเป็นจริงให้ครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาเพียงแง่ใดแง่หนึ่งขึ้นมาคิดพิจารณาแล้วตีคลุมลงไปว่าเป็นอย่างนั้นทั้งหมด การคิดแบบจำแนกแจกแจงทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เท่าความจริง พอดีกับความจริง การคิดแบบจำแนกแจกแจงมีวิธีการจำแนกแจกแจงได้หลายลักษณะ เช่น จำแนกโดยแง่ด้านของความจริง จำแนกโดยส่วนประกอบ จำแนกโดยลำดับขณะ จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จำแนกโดยเงื่อนไข จำแนกโดยทางเลือกหรือความเป็นไปได้

นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคต้นปีการศึกษา 2549

เพศ หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิง

อายุ หมายถึง อายุของนักเรียนซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 14-15 ปี และช่วงอายุ 16-17 ปี

แผนการเรียน หมายถึง แผนการเรียนดังต่อไปนี้ (1) แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ (2) แผนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ได้แก่ ศิลป์ทั่วไป, ศิลป์-สังคม, ศิลป์-ฝรั่งเศส, ศิลป์-ภาษา และอื่น ๆ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสม ซึ่งเป็นคะแนนที่ได้จากการให้คะแนนด้วยระบบตัวเลข โดยกำหนดเลขและคะแนน ดังนี้ 4, 3, 2, 1, 0 ในแต่ละรายวิชา โดยคำนวณจากผลการศึกษาของนักเรียนตลอดปีการศึกษา 2548 โดยเอาผลรวมของคะแนนเฉลี่ยสะสมในแต่ละภาคการเรียน มาบวกกันและหารด้วยจำนวนภาคการเรียนที่ได้นำมาศึกษา (2 ภาคการเรียน) สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 3 ระดับ คือ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ระดับผลการเรียน (G.P.A) ที่ต่ำกว่า 2.00 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

หมายถึง ระดับผลการเรียน (G.P.A) ที่อยู่ระหว่าง 2.01 - 3.00 (3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ระดับผลการเรียน (G.P.A) ตั้งแต่ 3.0 ขึ้นไป

อาชีพบิดามารดา หมายถึง ลักษณะงานที่บิดามารดาของนักเรียนทำเพื่อหารายได้ โดยใช้เกณฑ์การแบ่งลักษณะอาชีพของบิดามารดา ดังนี้ (1) รับราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ (2) เกษตรกร(3) พนักงานลูกจ้างเอกชน รับจ้าง (4) ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว สำหรับเกณฑ์การพิจารณาใช้การเปรียบเทียบระหว่างอาชีพของบิดาและอาชีพของมารดาโดยถือเอาอาชีพของบิดาหรือมารดาที่อยู่ในระดับสูงกว่า เป็นตัวกำหนดระดับอาชีพของบิดามารดาของนักเรียน

รายได้บิดา - มารดา หมายถึง จำนวนเงินเดือนหรือรายได้ของบิดารวมกับของมารดาที่ได้รับในแต่ละเดือน แบ่งได้เป็น 4 ช่วงคือ (1) ต่ำกว่า 5,000 บาท (2) 5,000 - 10,000 บาท (3) 10,001 - 5,000 บาท (4) 15,000 บาท ขึ้นไป

ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่บิดามารดาได้รับ โดยแบ่งเป็น (1) ไม่ได้รับการศึกษา (2) ประถมศึกษา (3) มัธยมศึกษา (4) สูงกว่ามัธยมศึกษา สำหรับเกณฑ์การพิจารณาใช้การเปรียบเทียบระหว่างระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดาโดยถือเอาระดับการศึกษาของบิดาหรือมารดาที่อยู่ในระดับสูงกว่า เป็นตัวกำหนดระดับการศึกษาของบิดามารดาของนักเรียน

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาตามการรับรู้ของนักเรียน แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ (1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก - น้อย (2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์ (3) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต - ทางกาย (4) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก - น้อย และ (5) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว - ช้า

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ โดยจำแนกประเด็นการตรวจสอบเอกสารดังนี้

1. การคิดและพัฒนาการทางสติปัญญา
2. การคิดเป็นและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
3. การอบรมเลี้ยงดู
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. สมมติฐานการวิจัย

การคิดและพัฒนาการทางสติปัญญา

การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดและพัฒนาการทางสติปัญญา ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 8 ส่วน คือ (1) ความหมายของการคิด (2) กระบวนการคิด (3) อิทธิพลที่มีผลต่อการคิด (4) คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด และ (5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิด (6) พัฒนาการทางสติปัญญา (7) หลักที่สำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (8) ขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา

ความหมายของการคิด

Biyer (1987 อ้างใน สุวิทย์ มูลคำ, 2548: 13) ได้ให้ความหมายของการคิดไว้ดังนี้ การคิด คือ การค้นหาความหมาย ผู้ที่คิดคือผู้ที่กำลังค้นหาความหมายของอะไรบางอย่างนั่น คือ กำลังใช้สติปัญญาของตนทำความเข้าใจกับการนำความรู้ใหม่ที่ได้เข้ารวมกับความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่มีอยู่ เพื่อหาคำตอบว่าคืออะไร หรือกล่าวอีกแบบหนึ่งว่าเป็นการเอาข้อมูลเก่าที่ระลึกได้เพื่อสร้างเป็นความคิดอ่าน เหตุผล หรือข้อตัดสิน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 3) ได้ให้ความหมายของการคิดว่า เป็นกระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์มาสัมพันธ์กับสิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมโดย

นำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินอย่างมีระบบและเหตุผล เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์(2542: 60) ได้ให้ความหมายว่า การคิด คือกิจกรรมทางความคิดที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เรารู้ว่าเรากำลังคิดเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบางอย่าง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้

ชาติ แจ่มนุช (2545 อ้างใน ลักขณา สริวัฒน์, 2549: 6) ได้ให้ความหมายของการคิดไว้ 2 ลักษณะดังนี้

1. การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์มาสัมผัสกับสิ่งเร้าและข้อมูลหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบ ตัดสินใจหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่

2. การคิดเป็นพฤติกรรมที่เกิดในสมอง เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า การที่จะรู้ว่ามนุษย์คิดอะไร คิดอย่างไร จะต้องสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดง และสามารถควบคุมให้คิดบรรลุเป้าหมายได้

ลักขณา สริวัฒน์ (2549: 7) กล่าวว่า การคิดคือ พฤติกรรมภายในสมองที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบของการปฏิบัติการทางสมองที่เป็นกระบวนการแห่งการคิด โดยเริ่มจากสภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด วิตกกังวล อารมณ์ตึงเครียด ไม่สบายใจ จึงต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้คลายความรู้สึกไม่สบาย หรือเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปและเกิดความสุขสบายใจ

จากความหมายของการคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การคิด หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์ ข้อมูล และความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบตัดสินใจ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อให้ได้คำตอบว่าคืออะไร และการที่จะรู้ว่าบุคคลคิดอะไร คิดอย่างไร จะต้องสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกหรือคำพูดที่พูดออกมา

ความสำคัญของการคิด

ลักขณา สริวัฒน์ (2549: 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดสรุปได้ดังนี้ มนุษย์มีความสามารถในการคิดเป็นลักษณะพิเศษที่แยกระหว่างมนุษย์ออกจากสัตว์อย่างชัดเจน มนุษย์มีความสามารถคิดแยกแยะเป็นรายละเอียดได้อย่างลึกซึ้งและซับซ้อน ส่วนสัตว์มีสมองแต่คิดได้ในวงจำกัดเฉพาะการมีชีวิตที่อยู่รอดเท่านั้นด้วยสัญชาตญาณแห่งการอยู่รอด หากมนุษย์ไม่มีความคิดมนุษย์ก็จะเป็นบุคคลที่มีการดำเนินชีวิตไปตามสัญชาตญาณไม่ต่างจากสัตว์ โดยปกติแล้วมนุษย์ทุกคนจะมีความสามารถในการคิด ซึ่งแตกต่างกันไปในระดับมากหรือน้อยเท่านั้น ความสามารถในการคิดเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้เช่นเดียวกับการถ่ายทอดการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ ของมนุษย์ การคิดมีทั้งคิดดีและคิดในทางที่ไม่ดี หากคิดดีย่อมพูดดีทำดี แต่หากคิดไม่ดีย่อมคิดไม่ดีย่อมพูดไม่ดีและทำไม่ดี ซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนก็จะตามมา ดังนั้นชีวิตของมนุษย์เราจะเป็นไปตามความคิดของตนเอง มนุษย์จะเป็นอย่างที่ตนเองคิดตลอดทั้งวัน ความคิดมีอิทธิพลยิ่งใหญ่ต่อชีวิตและสังคมมนุษย์ที่เป็นอยู่เป็นผลจากความคิด ถ้ามนุษย์เราเปลี่ยนความคิดได้ชีวิตเราก็เปลี่ยนไป

กระบวนการคิด

สุวิทย์ มูลคำ (2548: 49) กล่าวว่า การคิดของมนุษย์จะเริ่มเกิดขึ้น เมื่อมนุษย์สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาจจะเป็นข้อมูลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้า ซึ่งมนุษย์อาจจะรับรู้ด้วยประสบการณ์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย หลังจากนั้นมนุษย์จะเริ่มตอบสนองด้วยการคิดก่อนที่จะแสดงออกด้วยการพูดหรือการกระทำ ถ้าหากสิ่งเร้าใด ๆ ที่ทำให้มนุษย์เกิดข้อสงสัย ความขัดแย้ง หรือปัญหาจะทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์ เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจเรียกว่า อยู่ในสภาวะความไม่สมดุล จะกระตุ้นให้มนุษย์ต้องปรับสภาวะให้สมดุล จึงทำให้เกิดกระบวนการคิดพร้อมกับความพยายามดิ้นรน คิดหาหนทาง หาวิธีการแก้ปัญหาตอบข้อสงสัย ขจัดความขัดแย้งเพื่อให้ความทุกข์หมดไปจากตัวเอง ก่อให้เกิดความสุขหรืออยู่ในสภาวะที่สมดุลดังภาพ

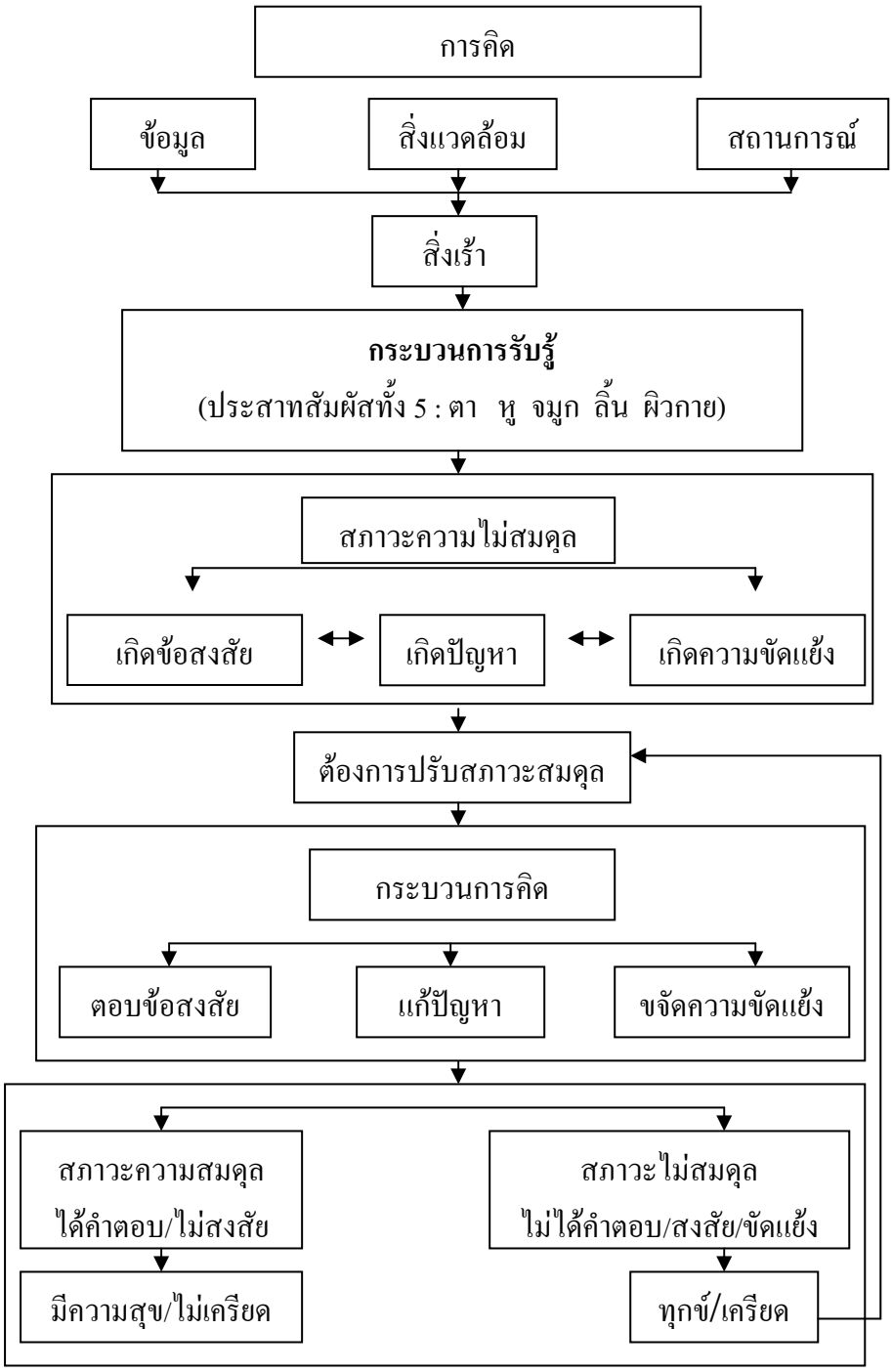

ภาพที่ 1 ภาพแสดงการเกิดของการคิด

ที่มา: สุวิทย์ มูลคำ (2548: 48)

อิทธิพลที่มีผลต่อการคิด

Goodenough (1964 อ้างใน สุวิทย์ มูลคำ, 2548: 148) กล่าวถึงอิทธิพลที่มีต่อการคิดว่า อิทธิพลที่มีผลต่อการคิดนั้นเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่กระทบต่อตัวบุคคลได้แก่ ความเชื่อของคนในสังคม ค่านิยมของคนในกลุ่มชนนั้นและโลกทัศน์ ซึ่งเป็นผลรวมของความเชื่อถือ ค่านิยม และรวมไปถึงความรู้สึกนึกคิด สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบที่เกี่ยวกับการคิดทั้งสิ้น ซึ่งสุวิทย์ มูลคำ (2548: 148) กล่าวถึงความเชื่อว่า “ความเชื่อ คือ การยอมรับว่า เรื่องนั้นหรือสิ่งนั้นเป็นจริง การที่บุคคลเพียงคนเดียวเชื่อยังมีอิทธิพลน้อยกว่าบุคคลส่วนมาก หรือกลุ่มคน ในสังคมเชื่อถือและยอมรับปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีจากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งมีวิธีการประพฤติและปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ กัน” ความเชื่อมีหลายอย่าง ได้แก่

1. ความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม บาปบุญ การเวียนว่ายตายเกิด ทางพุทธศาสนาเชื่อว่า มนุษย์มีกรรมเป็นของตนและเป็นผู้รับผลของกรรมหากทำกรรมใดไว้ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว ก็จะได้รับผลของกรรมนั้น ส่วนความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดก็สืบเนื่องมาจากกฎแห่งกรรม สำหรับเรื่องบุญบาปก็เชื่อว่า ถ้าสร้างแต่กรรมดีตายไปแล้วก็จะได้ขึ้นสวรรค์ หรือเกิดในภพหน้าก็จะสุขสบาย หากทำบาปก็จะตกนรกหรือไปชดใช้กรรมในชาติต่อไป เหล่านี้เป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการคิด

2. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ โชคลางและโหราศาสตร์ คนไทยในสมัยก่อนเชื่อในสิ่งที่เร้นลับไม่มีเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่น เชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องราง ผีสาง เทวดา ความเชื่อเหล่านี้ยังมีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ เกิดจากมนุษย์เกรงกลัวปรากฏการณ์บางสิ่งบางอย่าง มนุษย์ต้องการการคุ้มครองป้องกันภัย อีกทั้งต้องการหาโชคลาภและความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ความเชื่อทางโหราศาสตร์ ได้แก่ การทำนายโชคชะตาและเหตุการณ์ในอนาคตเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการคิดทั้งสิ้น

สุวิทย์ มูลคำ (2548: 148) ได้ให้ความหมายของค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการคิดว่า หมายถึง การกระทำหรือสิ่งที่บุคคลในสังคม เชื่อว่า เป็นสิ่งที่ดีงามและถูกต้องและควรที่จะปฏิบัติหรือยึดไว้เป็นหลักในการปฏิบัติตนต่อไป ค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อการคิดมีดังต่อไปนี้

1. การนิยมยกย่องวัตถุ เช่น นิยมคนร่ำรวยมีเงินทอง ตลอดจนความสุขสบายทางวัตถุ ดังนั้น ผู้ร่ำรวยเงินทองจึงมักจะได้รับการยกย่องนับถือ

2. การนิยมผู้มีอำนาจ ผู้มียศบรรดาศักดิ์ จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่โบราณมีการฝากลูกหลานไว้กับผู้มีอำนาจ ในปัจจุบัน คือ ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงในวงราชการหรือในวงการเมือง

3. การเคารพผู้อาวุโส คนในสังคมได้รับการถ่ายทอดค่านิยมมาตั้งแต่สมัยโบราณเกี่ยวกับความเคารพนับถือผู้อาวุโส เพราะถือว่าผู้อาวุโสกว่าย่อมมีประสบการณ์มากกว่าคนในสังคมจึงให้เกียรติและเคารพ ค่านิยมนี้ยังมีจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

4. การยกย่องผู้รู้ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษาสูง บุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้มีเกียรติ ค่านิยมนี้มีมาตั้งแต่โบราณจนกระทั่งปัจจุบันก็ยังยอมรับค่านิยมนี้

5. การรักพวกพ้อง เป็นค่านิยมที่ให้ความสำคัญในแง่บุคคลเลือกคบคนในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของตนเองที่มีต่อบุคคลหนึ่ง ทำให้เกิดระบบพวกพ้อง เมื่อจะทำอะไรจึงมักจะนึกถึงพวกพ้องของตนเอง

6. การนิยมความสนุกสนาน ตั้งแต่ในสมัยโบราณคนไทยมีนิสัยชอบความสนุกสนาน จึงมีประเพณีและการละเล่นต่าง ๆ มากมาย ที่คนไทยยังรักษาและสืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

7. การรักความอิสระ ไม่ชอบอยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ใด เมื่อพิจารณาค่านิยมนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงหลักทางประวัติศาสตร์ที่ชาวไทยไม่ยอมให้ผู้ใดมากดขี่ และไม่ยอมตกเป็นเมืองขึ้นของผู้ใด เมื่อถึงคราวคับขันก็มีคนดีสามารถกอบกู้เอกราชคืนมาได้

8. การนิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ อาจสืบเนื่องมาจากคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ให้มนุษย์มีความเมตตากรุณาต่อกัน รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

9. การนิยมความสุภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของคนไทยตั้งแต่ในสมัยโบราณคนไทยถือว่าความสุภาพอ่อนโยนเป็นสิ่งสำคัญไม่นิยมความรุนแรง

สำหรับโลกทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ได้ให้ความหมายว่า “เป็นผลรวมของความคิด ความเชื่อ และค่านิยม คุณสมบัติเหล่านี้เป็นพื้นฐานและลักษณะของสังคม” (สุวิทย์ มูลคำ, 2548: 149) ในสังคมคนไทยจะมีโลกทัศน์ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความเหลื่อมล้ำต่ำสูง คนในสังคมมีความรู้สึกว่ามีความไม่เท่าเทียมกัน เช่น เงินอำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ การศึกษา ความรู้สึกนี้เป็นส่วนหนึ่งที่นำไปสู่ความคิด ซึ่งความรู้สึกในเรื่องนี้จะมีทั้งดีและไม่ดี

2. เรื่องบุญ-บาป คือเชื่อว่าบุญ หมายถึง การกระทำในสิ่งที่ดีเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมส่วนมาก ส่วนบาป หมายถึง การกระทำอันเป็นที่ไม่ยอมรับของคนในสังคม คนส่วนมากเห็นว่าถ้าใครประพฤติหรือปฏิบัติเช่นนั้นจะเป็นบาป เช่นการเอาเปรียบผู้อื่น การฆ่าสัตว์หรือการเบียดเบียนผู้อื่นเหล่านี้ เป็นต้น

3. เรื่องความกตัญญู เป็นการตอบแทนคุณความดีของผู้อื่นที่มีต่อตน เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนญาติผู้ใหญ่ เพื่อนที่เคยช่วยเหลือ ความกตัญญู หรือ อกตัญญู ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่ไปสู่การคิดได้เช่นเดียวกัน

คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด

ทิศนา แขมมณี (2544: 113 - 117) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติภายในของมนุษย์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการคิด มีอยู่หลายประการ สรุปได้ว่า

1. ใจกว้างและเป็นธรรม ลักษณะนิสัยของคนที่ใจกว้างและเป็นธรรม มีความหมายรวมถึงความมีใจเป็นกลาง มีความยุติธรรม และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ยอมรับรู้ในความรู้สึกของคนอื่น ยอมรับว่าความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นอาจมีได้หลายแบบอย่าง ความคิดเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งที่คิดได้ มิใช่หมายความว่า ความคิดแบบอื่น ๆ จะผิดหมด คงมีแต่ความคิดของเราเองถูกต้องเพียงรูปแบบเดียว คนที่มีลักษณะนิสัยเช่นนี้จะมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล เมื่อรับรู้ข้อมูลใดก็จะนำมาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยเหตุผล ไม่ด่วนสรุป ลงความเห็น หรือตัดสินสิ่งใดด้วยความรู้สึกเพียงอย่างเดียว คนเราถ้ามีลักษณะนิสัยเช่นนี้แล้วใจก็เปิดกว้างเพื่อรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ในสภาพที่เป็นจริงปราศจากความลำเอียงและอคติ นำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกทางไม่ผิดพลาด

2. กระตือรือร้น ใฝ่รู้ ความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ เป็นลักษณะนิสัยพิเศษอีกประการหนึ่งของคนที่ช่างคิดและคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะนิสัยนี้มีความหมายรวมไปถึงการกระตือรือร้นที่จะคิดใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยากรู้อยากเห็น อยากคิดอยากทำในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ชอบอยู่นิ่งอยู่กับที่ ต้องการแสวงหาความจริงเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ มักจะมีคำถามเกิดขึ้นในใจเมื่อพบสิ่งต่าง ๆ เป็นคนขี้สงสัย และพร้อมที่จะคิดค้นหาคำตอบของสิ่งนั้น ๆ เป็นคนกล้าเสี่ยง กล้าทดลองบนพื้นฐานของความมีเหตุผลคนที่มีลักษณะนิสัยกระตือรือร้นต่อสิ่งต่าง ๆ จะไวต่อการรับสิ่งเร้า คิดได้รวดเร็ว คล่องตัว เพราะเซลล์ประสาทได้บริหารอยู่ตลอดเวลา

3. ชอบวิเคราะห์และผสมผสาน คนที่จะมีความสามารถในการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักที่จะมองสิ่งต่าง ๆ ได้หลายแง่หลายมุม สามารถวิเคราะห์รายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี ในขณะเดียวกันก็จะต้องรู้จักที่จะผสมผสานสิ่งที่วิเคราะห์ได้นั้นให้กลายเป็นข้อมูลหรือข้อสรุปใหม่ได้หลายรูปแบบบนพื้นฐานของการทำงานอย่างมีระบบระเบียบ บุคคลในลักษณะนี้จะมองเห็นความแตกต่าง ในความเหมือน และจะมองเห็นความเหมือนในความแตกต่างของสิ่งของคู่หนึ่งได้ เป็นคนชอบจัดระบบระเบียบสิ่งของและข้อมูลความรู้

4. ขยัน ต่อสู้ และอดทน คำว่าขยันในที่นี้หมายถึง การชอบคิด การที่คนเราต้องตัดสินใจทำอะไรบางอย่าง โดยไม่ได้คิดให้ถี่ถ้วนเสียก่อน ด้วยเหตุผลเพียงว่าไม่อยากคิดเป็นทางนำไปสู่การเสี่ยงต่อการตัดสินใจอย่างผิดพลาด และเป็นการบั่นทอนศักยภาพในการคิดเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญของมนุษย์

5. มั่นใจในตัวเอง ลักษณะนิสัยการมีความมั่นใจในตัวเอง หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง เป็นภาวะของบุคคลที่มีพัฒนาการ และแสดงออกตามระดับวุฒิภาวะของตัวเอง สามารถตัดสินใจอย่างถูกต้องและเฉียบขาด หลังจากที่มั่นใจว่าได้วิเคราะห์และยอมรับข้อเสียของสิ่งที่เลือกและข้อดีของสิ่งที่ไม่ได้เลือกไปแล้วเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีมโนทัศน์เกี่ยวกับตัวเองตรงตามสภาพความเป็นจริง แต่มิใช่คนอวดดี ถือเอาความคิดของตัวเองเป็นใหญ่โดยปราศจากเหตุผล

6. น่ารักน่าคบ ลักษณะนิสัยนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นตัวถ่วงดุล ผสมผสานให้ลักษณะนิสัยตัวอื่นอ่อนโยนลง เหมือนสีขาวที่ผสมลงไปในสีอื่นที่สดสว่างและร้อนแรงให้นุ่มนวลเย็นตา ลักษณะนิสัยน่ารักน่าคบนี้ รวมเอาคุณสมบัติย่อยอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ ความ

อ่อนน้อมถ่อมตน เข้าใจจิตใจของคนอื่นโดยไม่ผูกพันเป็นอารมณ์ของตัวเอง มีอารมณ์ขัน มีความจริงใจ อยู่ใกล้ ๆ แล้วสบายใจ เป็นที่พึ่งทางความคิดให้กับคนอื่น ๆ เป็นที่ปรึกษาที่ดี เคารพกฎระเบียบ มีวินัย และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

จากคุณสมบัติภายในที่เอื้อให้เกิดการคิดทั้ง 6 คุณสมบัติที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การที่บุคคลมีลักษณะนิสัยใจกว้างและเป็นธรรม กระตือรือร้นและใฝ่รู้ ชอบวิเคราะห์และผสมผสาน ขยันต่อสู้ และอดทน มั่นใจในตัวเอง น่ารักน่าคบ เป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน นอกจากจะเอื้ออำนวยให้เกิดการคิดแล้ว ยังมีส่วนเอื้ออำนวยซึ่งกันและกันด้วย กล่าวคือคนที่มีคุณสมบัติเอื้อต่อการคิดในลักษณะใจกว้าง เป็นกลาง เป็นธรรม กระตือรือร้น ช่างคิดช่างทำ ช่างวิเคราะห์ จะช่วยผสมผสานทำให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความขยัน ต่อสู้ อดทนต่อความยากลำบาก มีความมั่นใจในตัวเอง เป็นคนน่ารัก และน่าคบด้วย คุณสมบัติน่ารักน่าคบ จะช่วยผสมผสานลักษณะนิสัยอื่น ๆ ที่เอื้อให้เกิดการคิดได้ดี เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน จะไปลดส่วนเกินของความมั่นใจในตัวเองให้ได้ความมั่นใจในตัวเอง ไม่มั่นใจในตัวเองมากเกินไปจนกลายเป็นคนอวดดีและก้าวร้าว และยังเป็นตัวชี้นำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการให้เกียรติคนอื่น ช่วยเสริมลักษณะนิสัย การมีใจกว้าง เป็นกลางและเป็นธรรม การมีอารมณ์ขันช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดที่อาจเกิดจากการที่ต้องอดทน เพื่อต่อสู้กับสภาวะที่ซับซ้อนไม่ลงตัว และหาข้อสรุปไม่ได้ ช่วยหล่อเลี้ยงให้มีความรื่นรมย์ พอจะต่อสู้กับความลำบากได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 17-19) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. พื้นฐานครอบครัว (Family Background) พื้นฐานทางครอบครัวถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาความคิด นับแต่การเตรียมพร้อมด้านโภชนาการที่เอื้อให้เซลล์สมองแข็งแรงสมบูรณ์พร้อมที่จะรับรู้ต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นพื้นฐานสำคัญของวิธีคิด โดยอิทธิพลจากวิธีการเลี้ยงดูที่อาจทำให้เด็กกล้าคิด กล้าทดลอง ในขณะที่เด็กบางคนอาจจะกลัวที่จะคิด กลัวที่จะมีความแตกต่าง รวมทั้งประสบการณ์จากกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตัวของคนในครอบครัวก็ส่งผลที่เป็นรากฐานทั้งความคิดและจิตใจที่ดี เด็กจะคิดได้คิดดีในทางบวกย่อมมาจากรากฐานที่สำคัญคือ ครอบครัว

2. พื้นฐานความรู้ (Background of Knowledge)การเรียนที่ได้มาจากการกลั่นกรองและเก็บในรูปความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อวิธีคิด วิธีปฏิบัติ ความเชื่อ บุคลิกภาพทางความคิด ตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ เพราะความรู้ที่ได้มีหลากหลายรูปแบบมีหลายขั้นตอน ในการฝึกฝน แต่ถ้าจะเน้นให้ชัดเจนระหว่างผู้ที่มีการศึกษาสูงกับผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาจะมีวิธีการคิดแตกต่างกันคนละแนว คนละความเชื่อ ทั้งนี้เนื่องมาจากการฝึกฝนของแต่ละสาขาวิชา

3. ประสบการณ์ชีวิต (Experience of Life) บทเรียนต่าง ๆ ที่ผ่านมาในชีวิตเราทุกวันนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใหญ่ เป็นข้อมูลที่มีผลโดยตรง คนที่มีโอกาสเรียนรู้โลกกว้างมาก ได้เห็นหลากหลายประสบการณ์ย่อมมีวิธีการคิดที่หลากหลายกว่าและมีข้อมูลที่นำมาใช้ในชีวิตจริงได้มากกว่า

4. การทำงานของสมอง (Brain Functioning) สมองของแต่ละคนที่เกิดมามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ละเอียดอ่อน ที่ทำให้ทุกคนมีเอกลักษณ์ทางความรู้สึกนึกคิดและบุคลิกภาพ ทั้งศักยภาพด้านต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ตั้งแต่เริ่มเกิดจนถึงโต

5. วัฒนธรรม (Culture) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของคนอย่างมาก จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญด้านหนึ่ง

6. จริยธรรม (Morality) ผู้มีจริยธรรมสูงย่อมมีกรอบในการคิด การตัดสินใจ และการหาแนวทางแก้ปัญหา การประมวลความคิดแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับผู้ที่ขาดจริยธรรม

7. การรับรู้ (Perception) เป็นสภาวะที่เราตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดใต้กลไกของสมองจิตใจ ที่มีผลต่อวิธีการคิดของคนเป็นอย่างมาก

8. สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นตัวกระตุ้นสำคัญต่อการเรียนรู้ ต่อวิธีการคิดของเด็ก

9. ศักยภาพทางการเรียนรู้ (Learning Potential) เด็กแต่ละคนมีศักยภาพการรับรู้การประมวลข้อมูลในอัตราที่ต่างกันทั้งความรวดเร็วและความลุ่มลึก ส่งผลให้แต่ละคนคิดไม่เท่ากันแม้ว่าจะมีประสบการณ์เหมือนกันก็ตาม

10. ประสาทรับรู้ (Sensory Motor) จากประสาทรับรู้ เช่นตาพิการหรือการรับรู้ผิดปกติ ก็ทำให้วิธีคิดแตกต่างจากเด็กทั่วไป ในทางตรงกันข้ามหากมีประสาทรับรู้ที่ฉับไวกว่าเด็กคนอื่น ก็สามารถรับรู้ข้อมูลได้รวดเร็วและละเอียดกว่าเด็กอื่น ๆ คุณภาพของวิธีคิดจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าว ถือว่าเป็นพื้นฐานรองรับให้เกิดความคิดดีหรือไม่ดีได้ทั้งนั้น ในปัจจุบันถือว่าวิธีที่สำคัญต้องเร่งสร้างความพร้อมคือ การสร้างโอกาสให้เด็กได้ฝึกคิดจากประสบการณ์ ให้เด็กมีความลุ่มลึกทางความคิด

ปัจจัยทั้งสิบประการต่างเชื่อมโยงสนับสนุนซึ่งกันและกัน เด็ก ๆ ทุกคนเต็มไปด้วยพลังของการเรียนรู้ด้วยสมรรถนะของสมองที่ธรรมชาติรังสรรค์มามีอยู่มากมายพอที่จะเรียนรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัดและเรียนรู้ได้ในหลายมิติ เพียงแต่บ้าน โรงเรียนและสังคมต้องเข้าใจถึงพัฒนาวิธีคิดของเด็กด้วยความเข้าใจว่า คุณลักษณะความคิดต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

พัฒนาการทางสติปัญญา

Piaget (อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2545: 48) มีความเห็นว่าหลักสำคัญในการจัดระบบที่อยู่ภายในความคิดของมนุษย์ คือ ความพยายามที่จะทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาทางสติปัญญาและความคิด คือ การที่ได้มีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่แรกเกิด และในช่วงที่พัฒนาการตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้น มนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับระบบภายในของความคิดอย่างช้า ๆ เนื่องจากได้มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม จึงมีผลทำให้ระดับสติปัญญาและความคิด มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา

หลักที่สำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

หลักที่สำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของ Piaget (อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2545: 48 - 49) นั้น ได้จำแนกกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลไว้ 2 ประเภท คือ

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัว (Adaptative Changes)
2. กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบโครงสร้างทางสมอง (Organizational Changes)

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัว เป็นการปรับสภาพความไม่สมดุลทางความคิดที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่ง Piaget เชื่อว่า ขบวนการนี้เกิดขึ้นนับตั้งแต่จุดแรกที่บุคคลได้ถือกำเนิดมา ก็เริ่มหาหนทางที่จะ ปรับสภาพของตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัว ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. กระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) หมายถึงการซึมซาบประสบการณ์ใหม่เข้าสู่ประสบการณ์เดิมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของบุคคลที่ได้เผชิญกับสิ่งที่เป็นรูปแบบใหม่จากสิ่งแวดล้อม แล้วกลไกทางสมองได้ทำการรวบรวมผสมผสานเรื่องราว และเหตุการณ์ใหม่เหล่านั้นปรับให้เข้ากับโครงสร้างของความคิดอันเกิดจากการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม

2. กระบวนการปรับโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสม (Accommodation) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง จากกระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้างเกิดขึ้นต่อเนื่องภายหลังที่ได้ซึมซาบเอาเหตุการณ์ใหม่เข้ามา แล้วปรับเข้าสู่โครงสร้างเดิมปรากฏว่า มีความไม่สมดุลเกิดขึ้นในระบบ

กระบวนการปรับโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ

2.1 การปรับโครงแบบเดิมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เกิดขึ้นในกรณีที่เหตุการณ์ใหม่และโครงแบบของโครงสร้างเดิมมีสมบัติเหมือนกัน เหตุการณ์ใหม่จะถูกซึมซาบและปรับเข้าหาโครงแบบเดิม แล้วจะกระชับให้โครงแบบเดิมมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 การสร้างโครงแบบทางสติปัญญาขึ้นมาใหม่ เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่สามารถปรับเหตุการณ์ใหม่ได้รับจากการซึมซาบเข้ามา ให้เข้ากับโครงแบบเดิมได้ สมองก็จะสร้างโครงแบบของเหตุการณ์นั้นขึ้นมาใหม่

จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้ของ Piaget การปรับโครงสร้างทางสติปัญญาความคิด เป็นผลมาจากการปฏิบัติสัมพันธ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมกระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้างและกระบวนการปรับโครงสร้างใหม่ให้

เหมาะสมเข้าด้วยกัน ผลที่ได้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้างทางสมองโดยมีแนวโน้มที่จะมีการรวบรวมผสมผสานจากโครงแบบในลักษณะธรรมดาทั่ว ๆ ไป สู่โครงสร้างแบบที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบโครงสร้างทางสมอง เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โครงสร้างทางสมองจะถูกจัดระบบให้มีความเหมาะสมและดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ขณะที่โครงสร้างทางสมองถูกจัดระบบให้มีความสลับซับซ้อน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมยิ่งขึ้นเพียงใด กระบวนการคิดของบุคคลก็จะถูกจัดระบบให้ดียิ่งขึ้นเช่นกัน และขณะเดียวกับก็จะมีรูปแบบของความคิดเกิดขึ้นมาใหม่ ๆ แล้วพัฒนาให้สูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา

Piaget (อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล 2545: 49 - 50) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญามีทั้งสิ้น 4 ประการ คือ

1. วุฒิภาวะ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวภาพ สำหรับการเกิดความคิดรวบยอดในแต่ละบุคคล มีผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบโครงสร้างทางสมองน้อยที่สุด แต่ที่สำคัญคือเป็นการเตรียมตัวสำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงตามมา

2. การแสดงพฤติกรรม เมื่อมีการพัฒนาการทางด้านชีวภาพสูงขึ้นความสามารถในการแสดงพฤติกรรมและการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมก็จะสูงตามขึ้นมาด้วย ดังนั้นบุคคลที่สนใจในสิ่งแวดล้อม ค้นคว้า ทดสอบ สังเกต หรือขบคิดปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ จะส่งผลเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม เป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการถ่ายทอดจากบุคคลอื่นในสังคม แล้วสร้างเป็นรูปแบบของความคิดขึ้นมา ซึ่งถ้าปราศจากการถ่ายทอดดังกล่าวแล้ว เป็นการยากมากที่บุคคลจะสร้างรูปแบบการคิดขึ้นใหม่ได้เองทั้งหมด ความสามารถในการเรียนรู้จากการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจะแปรไปตามระยะพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลด้วย

4. กระบวนการสร้างดุลยภาพ พัฒนาการทางความคิดของบุคคล เกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างดุลยภาพ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วสามารถ

จัดให้เข้ากับรูปแบบความคิดได้อย่างไร ถ้าเหตุการณ์ใดไม่พอเหมาะพอดีกับรูปแบบความคิดของเขาไม่อาจให้ผลลัพธ์อันเป็นที่พอใจได้ บุคคลนั้นจะเกิดการขาดดุลยภาพทำให้มีความคับข้องใจและไม่เป็นสุข ซึ่งจะส่งผลช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดภายในสมองเรื่อยไป

ขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา

สุรางค์ โค้วตระกูล (2545: 50) กล่าวถึง กำหนดขั้นพัฒนาการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของพฤติกรรมการคิด ของ Piaget ว่าลักษณะสำคัญของแต่ละขั้น (Stage) ในพัฒนาการทางสติปัญญานั้นมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาแต่ละขั้น จะเป็นช่วงระยะของการสร้างความรู้ ความคิด และจัดระเบียบความรู้คิดขึ้นในลักษณะที่แตกต่างไปจากขั้นอื่น ๆ

2. การบรรลุถึงขั้นของสติปัญญาขั้นหนึ่ง จะเป็นจุดเริ่มของพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นที่สูงขึ้น ฉะนั้นพัฒนาการทางสติปัญญาในแต่ละขั้น จะมีลักษณะต่อเนื่องกัน (Continuity) ตลอดทุกระยะ

3. พัฒนาการทางสติปัญญาแต่ละขั้น จะพัฒนาไปตามลำดับก่อน-หลัง กล่าวคือ จะเริ่มจากขั้นที่ 1 ก่อนขั้นที่ 2 ขั้นที่ 2 ก่อนขั้นที่ 3 ขั้นที่ 3 ก่อนขั้นที่ 4 เสมอ จะไม่มีการกระโดดข้ามขั้น หรือเริ่มขั้นสูงก่อนขั้นต่ำ อย่างไรก็ตาม อายุของเด็กแต่ละคนในแต่ละขั้นนั้นอาจจะแตกต่างกันไปได้

4. กระบวนการพัฒนาการจากขั้นต้นไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น จะอยู่ในรูปบูรณาการอย่างกลมกลืน (Integration) โครงสร้างความรู้ความคิดในขั้นพัฒนาระยะต้น ๆ จะได้รับการปรับหลอมให้เป็นโครงสร้างความรู้คิดใหม่ ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในขั้นพัฒนาการที่สูงขึ้นต่อ ๆ ไป

Piaget (อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2545: 51-59) ได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ ตามที่ ได้กล่าวว่าในพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์นั้น แบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorymotor) อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 2 ขวบ ขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้สิ่งรอบตัวด้วยการสัมผัสการเคลื่อนไหวหรือการกระทำ ระยะแรกพฤติกรรมของ

เด็กจะอยู่ในรูปปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) เช่นการกำมือ การดูด ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหว หรือการกระทำที่ยังไม่มีจุดมุ่งหมายและไม่ได้ตั้งใจ ในระยะต่อมา พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกจะเป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างตั้งใจหรือมีจุดมุ่งหมาย (Goal – Directed Actions) ซึ่งแสดงว่าเด็กเริ่มมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิถีทาง (Means) กับจุดหมายปลายทาง (Ends) เด็กในขั้นนี้จะสนใจเฉพาะในสิ่งที่เขามองเห็นหรือได้ยินหรือจับต้องได้ เขาจะยังไม่มีจินตนาการ จะรู้ได้เฉพาะในสิ่งที่เขาทำและพยายามจดจำ จะสามารถรับรู้ได้ว่า สิ่งของที่เขาพบเห็นนั้นมีขนาด รูปร่าง สี คงที่ เขาจะเริ่มแยกความแตกต่างและมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งของแยกความแตกต่างระหว่างคุณสมบัติของวัตถุ และแยกความรู้สึกที่เขามีต่อบุคคลสิ่งต่าง ๆ เมื่ออายุได้ประมาณ 1 ขวบ เขาจะรู้ว่าวัตถุต่าง ๆ ที่มีรูปร่างคงที่นั้นอาจมีรูปร่างเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพที่เขามองเห็น เช่น เมื่อเขานั่งรถยนต์ผ่านภูเขาลูกหนึ่ง เขาก็จะยืนยันว่า รูปร่างของภูเขาที่เขามองเห็นนั้น จะเปลี่ยนแปลงไปตามมุมที่เขามองเป็นต้น ตอนท้ายขั้นนี้เด็กจะสามารถคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ ๆ จะเริ่มคิดก่อนทำ และดูเหมือนจะเริ่มสามารถเลียนแบบโดยไม่จำเป็นต้องมีตัวแบบให้เห็น ในขณะนั้นได้ ซึ่งแสดงว่าเด็กมีพัฒนาการด้านความจำเพิ่มขึ้น ขั้นนี้กิจกรรมทางสติปัญญาด้านการคิดของเด็กจะเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์น้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย พฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการเคลื่อนไหว และกิจกรรมการคิดส่วนใหญ่ยังคงเกี่ยวข้องอยู่เฉพาะสิ่งที่เขาสัมผัสได้

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational) อายุระหว่าง 18 เดือน ถึง 7 ปี ขั้นนี้เป็น ระยะพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะก้าวหน้าขึ้น แต่การแสดงออกทางภาษาและความคิด มักจะมีลักษณะที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) เช่นเวลาเล่นกับเพื่อน ๆ เขามักจะพูด ๆ โดยไม่ฟังผู้อื่น เด็กจะมองและตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ตามแนวคิดของตนเท่านั้น จะไม่สามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น เด็กช่วงนี้จะมีขีดจำกัดในการรับรู้ เขาสามารถเพ่งพิจารณาหรือให้ความสนใจ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ครั้งละ 1 มิติเท่านั้น (Centration) เขาไม่สามารถเพ่งพิจารณาคุณลักษณะของ สิ่งต่าง ๆ พร้อมกัน 2 มิติได้ เช่น เด็กไม่สามารถพิจารณาทั้งความสูงของระดับน้ำ และความกว้างของพื้นแก้วได้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้นเมื่อนำแก้วนำที่มีปริมาณน้ำเท่ากัน 2 ใบ แต่ใบหนึ่งมีลักษณะกว้างกว่าอีกใบหนึ่งมาให้เด็กดูแล้วถามเด็กว่า ปริมาณน้ำในแก้วใบใดมากกว่า เด็กก็มักตอบว่า น้ำในแก้วที่มีขนาดแคบกว่าระดับน้ำสูงกว่า เพราะเด็กจะพิจารณาเฉพาะระดับความสูงของน้ำในแก้วเพียงอย่างเดียว การคิดของเด็กขั้นนี้ขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ มักยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง เพ่งพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้ครั้งละมิติเดียว ไม่เข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ปริมาณและยังไม่อาจ คิดหาเหตุผลด้วยวิธีอุปมาหรืออนุมานได้

3. ขั้นการคิดและปฏิบัติการแบบรูปธรรม (Concrete Operations) อายุระหว่าง 7 ถึง 11 ปี ขั้นนี้เป็นระยะที่เด็กกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา เด็กจะมีความสามารถคิดเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ยึดอยู่เฉพาะการรับรู้เหมือนขั้นก่อน ๆ เขาจะสามารถเข้าใจถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันขึ้นเป็นส่วนรวมทั้งหมด เขาสามารถคิดย้อนกลับ (Reversibility) สามารถเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์

4. ขั้นการคิดและปฏิบัติการแบบนามธรรม (Formal Operations) อายุ ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ในขั้นนี้พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็กเป็นขั้นสุดยอด คือเด็กในวัยนี้จะเริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดอย่างนักวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมติฐานและทฤษฎีและเห็นว่าความเป็นจริงที่เห็นด้วยกับการรับรู้ไม่สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่อาจเป็นไปได้

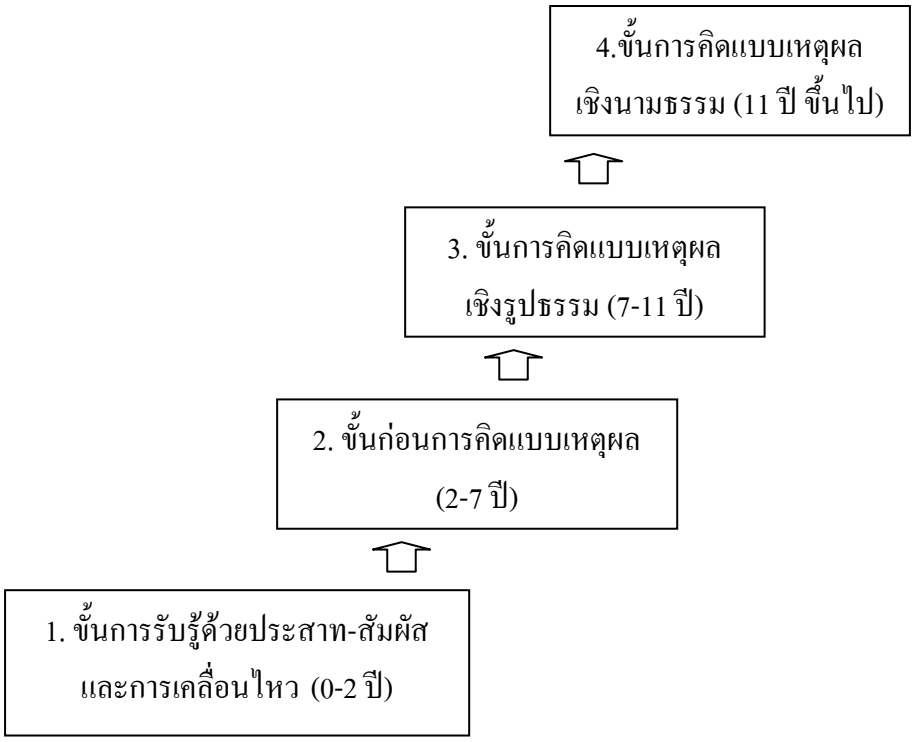

ภาพที่ 2 ภาพแสดงลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา
ที่มา: Hunt and Sullivan (1974: 139)

การคิดเป็นและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ในการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดเป็นและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) การคิดเป็น 2) ความหมายของโยนิโสมนสิการ 3) ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ และ 4) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี

การคิดเป็น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 3) ได้ให้ความหมายของการคิดเป็นดังนี้ การคิดเป็น คือ การมีเป้าหมายของการคิดเพื่อประโยชน์ของผู้คิดและจะก่อให้เกิดประโยชน์มากมายในส่วนของบุคคลและสังคม การคิดจึงเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมให้มีอยู่ในคุณลักษณะอันเป็นศักยภาพของเด็กไทยด้วย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542: 123) ได้ให้ความหมายว่า การคิดเป็น คือ การแสวงหาแนวทางตอบ ข้อสงสัยบางประการ โดยการนำข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่มาจัดวางในกระบวนการคิดอย่างเหมาะสมโดยใช้วิธีคิดที่เหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด เช่น การตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เป็นต้น

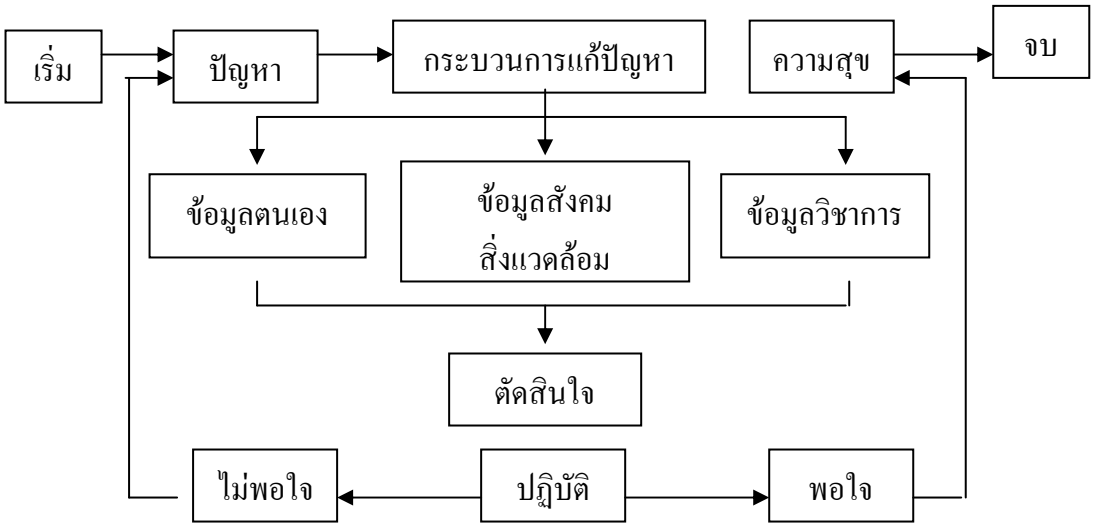

ภาพที่ 3 ภาพแสดงลักษณะการคิดเป็น
ที่มา: โกวิท วรพิพัฒน์ (2520 อ้างใน อุ่นตา นพคุณ, 2528: 20)

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การคิดเป็น คือการที่บุคคลสามารถนำข้อมูล ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาจัดเรียงอย่างเป็นระบบและเหมาะสม เพื่อแสวงหาคำตอบที่ดีที่สุดจากสิ่งที่บุคคลต้องการรู้หรือสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ความหมายของโยนิโสมนสิการ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2542: 669- 670) ได้ให้ความหมายของโยนิโสมนสิการว่า โดยรูปศัพท์ โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธี ทาง ส่วนมนสิการ แปลว่าการทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย สำหรับการทำในใจโดยแยบคายนี้ คัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกาได้ให้ความหมายโดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกับสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผลเป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ ที่นี้ เดี๋ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้น หรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นชิ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักความนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. กรณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้าหรือแหล่งที่มีซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลกรรม เช่น ปลุกเร้า

ให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข็มแข็งมั่นคง เป็นต้น

ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2542: 672) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการมีความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา ในด้านการหยั่งรู้ แม้ว่าโยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คัมภีร์มิลินทปัญหา แสดงความแตกต่างระหว่างโยนิโสมนสิการกับปัญญาว่า ประการแรก สัตว์ดิรัจฉานทั้งหลายเช่น แพะ แกะ วัว ควาย มีมนสิการ (มนสิการแต่ไม่เป็นโยนิโส) แต่ไม่มีปัญญา ประการที่สอง มนสิการมีลักษณะคำนึงพิจารณา ส่วนปัญญามีลักษณะตัดขาด มนสิการรวบจับความคิดมาเสนอทำให้ปัญญาทำงานกำจัดกิเลส โยนิโสมนสิการก็คือ มนสิการชนิดที่ทำให้เกิดการใช้ปัญญาพร้อมกับทำให้ปัญญานั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2542: 676-724) ได้ประมวลวิธีโยนิโสมนสิการจากหลักพุทธธรรมเท่าที่พบในบาลีไว้ 10 วิธี สรุปได้ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ วิธีการคิดที่พิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามสภาวะที่เป็นจริงที่มันเป็นอยู่ เป็นการคิดเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา ด้วยการสืบสาวสาเหตุแห่งปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ซึ่งในทางปฏิบัติ สามารถแยกวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยได้ 2 อย่างคือ

คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ คือ การคิดสืบสาวชักโยงปัจจัยทั้งหลายที่เข้ามาสัมพันธ์แล้วก่อให้เกิดผลหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ

คิดแบบสอบสวน หรือตั้งคำถาม คือ การคิดพิจารณาตั้งคำถามแก่ตนว่า ทำไม เพราะอะไร เมื่อพบปัญหาหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ

2. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ คือ การคิดแบบกระจายเนื้อหา ที่มุ่งเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาวะที่เป็นจริงอันเป็นธรรมดาของมัน โดยการพยายามแยกแยะส่วนประกอบย่อย ๆ ที่ประมวลกันแล้วก่อให้เกิดปัญหาหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ขึ้น เพื่อให้รู้จักสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง ตามที่เป็นจริง จับจุดของปัญหาได้ แล้วดำเนินการแก้ไขได้สำเร็จ

3. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ขณะปัจจุบัน คือ การคิดตามแนวทางของความรู้ที่มีฐานแห่งความจริงในปัจจุบันเป็นสิ่งรองรับ เป็นการคิดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติในปัจจุบัน โดยไม่เพ้อฝันเลื่อนลอยหรือปรุงแต่งไปกับเรื่องราวในอดีตและอนาคต แต่เป็นการนำเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตมาพิจารณาดำเนินการหรือวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยปราศจากความวิตกกังวล มีสติในการดำเนินการในแผนงานที่วางไว้อยู่ตลอดเวลา และทำหน้าที่ในปัจจุบันอย่างเต็มศักยภาพ

4. วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ การคิดที่รู้เท่าทันความจริงอันเป็นธรรมดาของโลก โดยหยั่งรู้ว่าสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุปัจจัยต่างๆ ปรุงแต่งขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยเหล่านั้น กล่าวคือ มีการเกิดขึ้นและดับไป ไม่เที่ยง ไม่คงที่ ไม่คงอยู่ตลอดไป ไม่สามารถคงสภาพเดิมได้ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัย ไม่มีความเป็นตัวตนที่แท้จริง จึงไม่ขึ้นต่อความเรียกร้องหรือความปรารถนาของผู้ใดทั้งสิ้น ไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามที่เราต้องการได้ ลักษณะเหล่านี้ เรียกว่า “ไตรลักษณ์” วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง รู้เท่า คือ การรู้เท่าและยอมรับความจริง เป็นการยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นด้วยท่าทีของปัญญา ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามเหตุและปัจจัย

ขั้นที่สอง เร่งทำ คือ การพยายามหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและเร่งทำการปรับปรุงแก้ไขด้วยความไม่ประมาทในเหตุปัจจัยเหล่านั้น เนื่องจากเหตุทั้งหลายมีความไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับหลักความจริงของธรรมชาติ ดังนั้นจึงต้องมีการ เร่งขวนขวายศึกษาเพื่อป้องกัน แก้ไขเหตุปัจจัยแห่งความเสื่อม และสร้างสรรค์ส่งเสริมเหตุปัจจัยแห่งความเจริญ โดยมีสติอยู่เสมอและดำเนินการด้วยความไม่ประมาทในเหตุปัจจัยเหล่านั้น

5. วิธีคิดแบบแก้ปัญหา คือ การคิดที่เริ่มต้นจากการทำความเข้าใจปัญหาหรือทุกข์ โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจปัญหาหรือทุกข์ให้ชัดเจน แล้วเริ่มสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข พร้อมกันนั้นก็กำหนดเป้าหมายให้แน่ชัด แล้วคิดวางแผนหรือวิธีการปฏิบัติ เพื่อกำจัดสาเหตุของปัญหาที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

6. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม คือ การคิดพิจารณาหาคุณค่าหรือประโยชน์จากสิ่งทั้งหลายที่เราบริโภคและอุปโภคในชีวิตประจำวัน โดยจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. คุณค่าแท้ คือ ประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ของการสนองความต้องการของชีวิตโดยตรงมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างแท้จริง เช่น เป็นประโยชน์เกื้อกูลในด้านความดีงามของชีวิต เป็นประโยชน์สุขต่อตนเองและผู้อื่น

ข. คุณค่าเทียม คือ ประโยชน์ที่มนุษย์พอก เสริม ตีค่า เพื่อสนองความรู้สึกของตนเอง หรือตามค่านิยมของสังคม เช่น การบริโภคอาหารราคาแพงแต่ไม่มีคุณค่าทางอาหาร เพื่อแสดงความโก้หรูหรา การสวมใส่เสื้อผ้าราคาแพงเพื่อเป็นเครื่องแสดงฐานะ เป็นต้น

7. วิธีคิดแบบคิดแบบเร้ากุศล คือ การคิดที่เป็นแนวทางในการสกัดกั้นหรือบรรเทาขัดเกลาตัณหา เป็นวิธีการคิดที่นำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต มาคิดปรุงแต่งไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล รู้เท่าทันความจริง มีสติ ไม่ประมาท มีปัญญากำกับในการคิดและปฏิบัติอยู่เสมอ สามารถมองหาส่วนดี หรือหาความหมายในเชิงสร้างสรรค์จากสถานการณ์ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้ แม้อยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายและไม่น่าพึงพอใจ ก็สามารถมองเห็นส่วนที่ดี มีความคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ หาความหมายในเชิงสร้างสรรค์และสร้างกำลังใจในการพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8. วิธีคิดแบบตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ การคิดที่อยู่ในระดับปฏิบัติการ หรือลงมือทำ มีการคิดพิจารณาและทำความเข้าใจในหลักการและความมุ่งหมายในเรื่องนั้น ๆ ให้ชัดเจน ว่าดำเนินการไปเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร โดยมีหลักการที่สอดคล้องกันในการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายและไม่คลาดเคลื่อนเลื่อนลอยไปจากหลักการและความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

9. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก คือ การคิดพิจารณา โดยมองให้ครบทั้งข้อดีและข้อเสีย ยอมรับในสิ่งต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง คิดพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ส่วนบริบูรณ์ ส่วนที่บกพร่อง และรับรู้ตามสภาพที่เป็นจริงนั้นด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง คิดเชื่อมโยงองค์ประกอบของปัจจัย คิดวิเคราะห์หาเหตุและผล คิดโดยมีหลักการและจุดหมายที่แน่นอน พยายามค้นหาหนทางในการแก้ไขข้อเสีย จุดอ่อน และส่วนที่บกพร่องนั้น ๆ อย่างพอเหมาะ ไม่บีบบังคับ ฝืนตนเอง หรือหย่อนในการปฏิบัติมากจนเกินไป ก่อให้เกิดภาวะที่สมบูรณ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้การตัดสินใจในการแก้ปัญหาเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยปราศจากข้อผิดพลาด

10. วิธีคิดแบบวิภัชชวาท คือ การคิดแจกแจงหลายๆ แง่มุม โดยการแยกแยะแตกประเด็นให้เห็นในแต่ละด้านและแจกแจงได้ครบทุกด้าน เป็นการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา รู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม วิธีคิดแบบวิภัชวาทเป็นวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

10.1 จำแนกสภาวะต่าง ๆ ออกเป็นด้าน ๆ ตามที่เป็นอยู่ แบ่งออกเป็น 2 วิธี

ก. จำแนกไปทีละด้าน ทีละประเด็น
ข. จำแนกทีละด้านจนครบทุกประเด็น แล้วจึงจำแนกด้านอื่นต่อไป

10.2 จำแนกโดยส่วนประกอบ คือ การคิดวิเคราะห์แยกแยะให้รู้เท่าทันสภาวะนั้น ๆ ว่าเกิดจากองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ มาประชุมรวมกัน ไม่มองเฉพาะภาพรวมของสิ่งเหล่านั้น แต่มองโดยแยกแยะองค์ประกอบย่อยของมัน

10.3 จำแนกโดยลำดับขณะ คือ การคิดวิเคราะห์แยกแยะตามลำดับความสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ตามลำดับเวลา ลำดับขั้นตอน ลำดับเหตุ ลำดับผล ทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามที่เป็นจริงมากที่สุด อันก่อให้เกิดการประเมินค่าและตัดสินใจได้ถูกต้อง

10.4 จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย คือ การคิดสืบทอดแห่งเหตุปัจจัยที่สืบทอดกันมาของปัญหาหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นว่าเกิดเนื่องจาก

เหตุและปัจจัยก่อให้เกิดการรู้จักคิด จับประเด็น จับเหตุปัจจัยได้ตรงตามผลที่เกิดขึ้นของเหตุปัจจัยนั้น ๆ

10.5 จำแนกโดยเงื่อนไข คือ การคิดพิจารณา มองสิ่งทั้งหลายโดยมีเงื่อนไขประกอบการแสดงความจริงนั้น

10.6 จำแนกโดยทางเลือกหรือความเป็นไปได้อย่างอื่น คือ การคิดพิจารณาเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและความเป็นไปของสรรพสิ่ง สภาพ หรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยตระหนักถึงหนทาง วิธีการ หรือความเป็นไปได้ อาจมีหลายอย่าง ในบรรดาหนทาง วิธีการ หรือความเป็นไปได้หลายอย่างนั้น บางอย่างอาจดีกว่า ได้ผลกว่า หรือตรงแท้กว่าอย่างอื่น อาทิ

ก. ในบรรดาทางเลือกหลายอย่างนั้น บางอย่างอาจเหมาะสม หรือได้ผลดีสำหรับตนหรือสำหรับกรณีนั้นมากกว่าอย่างอื่น

ข. ทางเลือกหรือความเป็นไปได้อาจมีเพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่าง แต่เป็นอย่างอื่นคือไม่ใช่ทางเลือกหรือความเป็นไปได้อย่างที่ตนกำลังปฏิบัติ หรือกำลังเข้าใจอยู่ในขณะนั้น

10.7 วิภัชชวาทในฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างหนึ่ง คือ การนำวิภัชชวาทไปใช้ในการตอบปัญหามี 4 อย่าง คือ

ก. เอกังสพยากรณ์ คือ การตอบแง่เดียว ตอบอย่างเด็ดขาด
ข. วิภัชชพยากรณ์ คือ การแยกแยะตอบ
ค. ปฏิปุจฉาพยากรณ์ คือ การตอบโดยย้อนถาม
ง. ฐปนะ คือ การยั้งหรือหยุด ไม่ตอบปัญหานั้น

การอบรมเลี้ยงดู

การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ (1) ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู และ (2) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ดังนี้

ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

ทัศนา ทองภักดี (2539: 6) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูด และการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายกับเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัล และลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528: 38) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นทางที่ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนเอง

Wright (1976: 39) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กใน 4 ด้าน คือ การควบคุมเด็ก การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก การให้รางวัล และการลงโทษ

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้ดูแลปฏิบัติต่อเด็ก และการเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติต่อตน และผู้อื่นในลักษณะต่าง ๆ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในชีวิตเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเลียนแบบการกระทำต่าง ๆ ของผู้อบรมเลี้ยงดู

รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

พรรณี รัตนธรรม (2548: 113-125) กล่าวว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ประเภทของการอบรมเลี้ยงดูลูกที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดู ประพฤติ ปฏิบัติต่อเด็กที่อยู่ในปกครองของตน ซึ่งแบ่งรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูได้ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูลูก สมาชิกทุกคนในครอบครัว ลูก ๆ มีโอกาสรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวกล้าแสดงความคิดเห็น

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อหรือแม่มีอำนาจสิทธิ์เด็ดขาดในการเลี้ยงดูลูกแต่เพียงผู้เดียว และกิจกรมทุกอย่างภายในครอบครัว พ่อหรือแม่เป็นผู้ตั้งเกณฑ์ทุกอย่างให้ลูกปฏิบัติตาม ลูกหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในบ้านไม่มีสิทธิ์ออกความคิดเห็น

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับเด็ก หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เอาใจใส่เด็กใกล้ชิดและรักเด็ก แสดงความสนใจในทุกข์สุขของเด็ก

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม หรือรักมาก หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเอาใจใส่ลูกมากเกินไป คอยดูแลทุกฝีก้าวเป็นห่วงลูกเหมือนไข่ในหิน ไม่ให้ใครมาข้องเกี่ยว บางครอบครัวถึงกับไม่ยอมให้ใครจับแก้ม หรือหอมแก้มลูก เพราะหลัวแก้มเปื้อนเหงื่อหรือสิ่งสกปรกจากคนหอม บางครอบครัวห่วงว่าลูกจะโดนแดด โดนฝุ่นจะไม่สบาย

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การที่พ่อแม่ออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามและคอยคุมพฤติกรรมเด็กโดยไม่ปล่อยให้เป็นอิสระ

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมาก หมายถึง การที่พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูเด็กทำทุกอย่างตามความพอใจของลูกตามที่ลูกร้องขอ

7. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กโดยที่เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูกำหนด หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำที่ตนเองต้องการ

8. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กปฏิบัติต่อเด็ก โดยที่เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือคำแนะนำจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจตนเอง

9. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ การลงโทษ แต่พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดู อบรมสั่งสอนโดยการชี้แนะผลดีผลเสียที่เกิดจากการกระทำของเด็ก ผู้เลี้ยงดูใช้เหตุผลแทนการใช้อำนาจข่มขู่

10. การอบรมเลี้ยงดูคาดหวังเอากับเด็ก หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูต้องการจากเด็กมากกว่าที่จะให้เด็ก พ่อแม่จะเรียกร้องเอาจากเด็กเกือบทุกเรื่อง เช่น เรียกร้องให้เด็กทำตามต้องการ ให้เด็กอยู่ในคำสั่ง ต้องทำตามจุดประสงค์ หรือความต้องการที่พ่อแม่เลือกได้

11. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ขัดขวาง ห้ามปราม หรือยับยั้งการกระทำที่ไม่ดีของเด็กด้วยการลงโทษ

12. การอบรมเลี้ยงดูแบบยอมรับในตัวเด็ก หมายถึง พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูให้ความสนใจเด็กและรักเด็กในทางที่ถูกต้อง ยอมรับในตัวเด็กยอมรับว่าเด็กมีความสามารถเพียงเท่าที่ยอมรับว่าเด็กมีสติปัญญาไม่ดี ยอมรับในความแตกต่างของเด็ก ว่าต่างจากคนอื่นไม่เก่งเท่าลูกคนอื่น หรือยอมรับว่าเด็กมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย เด็กหน้าตาไม่ดี ไม่สวย ยอมรับทุกสภาพที่เด็กเป็น

13. การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ยอมรับเด็ก หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ยอมรับในตัวเด็ก ไม่ยอมรับสภาพ ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่นกับเด็ก ทอดทิ้งเด็กไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ

14. การอบรมเลี้ยงดูแบบวิตกกังวล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูมักคิดล่วงหน้าไปในทิศทางที่ไม่ค่อยดี วิตกก่อนที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นจริง หรือวิตกกังวลเกินกว่าเหตุ

Rogers (1972: 117) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพออกเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็น ตลอดจนให้ความรักความเอาใจใส่เป็นกันเองและให้ความร่วมมือตามโอกาสเหมาะสม

2. แบบทอดทิ้ง (Rejection) วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุน หรือให้คำแนะนำเท่าที่ควร มักใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผลไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

3. แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Over-Protection) หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำตามที่ต้องการ หรือทำอะไรด้วยตนเองต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ ถูกควบคุมและอยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกัน ให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

อรนุช ธุรีสัง (2542: 37-38) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นมีเหตุผล ยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันสมควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการบิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ ส่วนการลงโทษจะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจจะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Over-Protection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือปกป้องคุ้มครองให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองและมีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นเด็กตลอดเวลา

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Demanding Authoritarian) หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูใช้กฎหรือระเบียบที่เข้มงวดเพื่อให้เด็กมีความประพฤติที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติได้ตามที่ต้องการก็จะไม่มีการให้คำชมเชยหรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting or Rejecting) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าถูกเกลียดชังไม่ได้รับความเอาใจใส่สนับสนุน หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร ไม่ยินดียินร้ายต่อพฤติกรรมของเด็ก ไม่ดุด่าว่ากล่าวตักเตือนเมื่อทำผิด มักใช้วิธีการวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรง ปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

ทัศนา ทองภักดี (2539: 29) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาแสดงความรักใคร่เอาใจใส่ทุกข์สุขของเด็กมาก

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของเด็ก มีการให้รางวัล และลงโทษเด็กอย่างเหมาะสมกับการกระทำของเด็ก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายหรือทางจิต เป็นวิธีการที่บิดามารดาใช้วิธีการลงโทษทางกาย และทางจิตอย่างจงใจ ซึ่งการลงโทษทางกายจะยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราวทำให้เด็กก้าวร้าว ชอบรังแก ข่มเหงผู้อ่อนแอกว่า ส่วนการลงโทษทางจิตจะช่วยส่งเสริมจริยธรรมของเด็ก

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม เป็นวิธีการออกคำสั่งให้เด็กทำตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราอย่างใกล้ชิดว่าเด็กทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามจะถูกลงโทษ ถ้าควบคุมน้อยจะปล่อยให้เด็กคิด และตัดสินใจเองว่าทำหรือไม่เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวเอง ถ้าควบคุมน้อยจะเป็นการรักสนับสนุน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528: 3-15) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูตามแบบสังคมไทย ออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดารายงานว่าเป็นการปฏิบัติต่อบุตรตน ได้แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ทุกข์สุขของบุตร มีความใกล้ชิดและได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตร ให้การช่วยเหลือสนับสนุนและยอมรับในความสามารถของบุตร การอบรมนี้ เป็นการให้ในสิ่งที่บุตรต้องการ ดังนั้นบุตรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะให้ความรัก ความสำคัญต่อบิดามารดา ยอมรับการอบรมสั่งสอน ๆ โดยง่าย มีความรับผิดชอบให้ความร่วมมือกับผู้อื่นมาก และมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง บิดามารดาที่อธิบายให้เหตุผลแก่บุตรในขณะที่มีการส่งเสริม หรือขัดขวางการกระทำของบุตรหรือลงโทษบุตร มีการให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูวิธีนี้ช่วยให้บุตรได้เรียนรู้ และรับทราบถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ มีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบสูง และสามารถต้านทานสิ่งยั่วยุใจได้

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ หมายถึง บิดามารดาใช้วิธีลงโทษทางจิตหรือทางกาย เมื่อบุตรทำผิด ซึ่งการลงโทษทางกายจะเป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่บิดามารดามักใช้อย่างจงใจใช้มากและบ่อยกว่าการให้รางวัลเมื่อเด็กทำดี การลงโทษทางกายมีประโยชน์เพียงเล็กน้อย คือ สามารถยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว แต่มีผลเสียต่อเด็กมากเพราะทำให้เด็กก้าวร้าว ชอบรังแก ข่มเหงผู้อ่อนแอกว่า ส่วนการลงโทษทางจิตจะให้ผลดีในการช่วยเสริมสร้างจริยธรรมของเด็ก

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิด ว่าทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็ก ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะยับยั้งการพึ่งตนเอง และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออก ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ส่วนการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยหมายถึง การปล่อยให้เด็กคิดและตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำสิ่งใด และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง หมายถึง การที่บิดามารดาเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเองหรือภายใต้การแนะนำ และฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูวิธีนี้ทำให้เด็กช่วยตนเองได้ และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานไป

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวข้างต้น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กแตกต่างกันออกไป ในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนว่าเป็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบสังคมไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2528) คือ แบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษ แบบควบคุม และแบบฝึกให้พึ่งตนเอง ในการอบรมเลี้ยงดูแต่ละรูปแบบนั้น สามารถก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันในงานวิจัยลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ (1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิด และ (2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิด

สุคนธ์ ค่ายหนองสวง (2532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กับการคิดเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดมหาสารคาม การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1. หาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเป็น กับระดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 จังหวัดมหาสารคาม 2. หาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเป็น กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 582 คน ประจำปีการศึกษา 2529 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดมหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบวัดการคิดเป็นและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearsons Product Moment Correlation) และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วย t-test ผลการศึกษาพบว่า 1. การคิดเป็น

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคะแนน เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.การคิดเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิกา อินทรโยธิน (2534) ได้การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา เรื่องสังคมอนาคตของไทย โดยใช้การสอนวิธีการแก้ปัญหา กับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองเรียนโดยใช้การสอนวิธีการแก้ปัญหา กลุ่มควบคุมเรียนโดย ใช้การสอนตามคู่มือครู เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบทดสอบวัดการคิดเป็น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม มีการคิดเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีการคิดเป็นสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีการใช้ข้อมูลประกอบการคิดเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีลักษณะการใช้ข้อมูลประกอบการคิดเห็น ซึ่งแยกเป็นรายด้าน ดังนี้คือ ด้านตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีการใช้เหตุผลประกอบการคิดเป็น สูงกว่ากลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองและกลุ่มควบคุม มีการคิดเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการคิดเป็นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง มีการใช้ข้อมูลประกอบการคิดเป็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีลักษณะการใช้ข้อมูลประกอบการคิดเป็น ซึ่งแยกเป็น รายด้านดังนี้ ด้านตนเอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านวิชาการ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีการใช้เหตุผลประกอบการคิดเป็นระหว่างก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการใช้เหตุผลประกอบการคิดเป็นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ไสว สายแก้ว (2536) ได้ศึกษาแบบการคิดของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการคิดทั้ง 3 แบบ คือการคิดแบบวิเคราะห์ การคิดแบบจำแนกประเภท

และการคิดแบบโยงความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญญาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ว่ามีความสามารถแตกต่างกันหรือไม่ โดยพิจารณาตามตัวแปรเพศ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีการคิดแบบโยงความสัมพันธ์ รองลงมาคือการคิดแบบวิเคราะห์และแบบการจำแนกประเภทตามลำดับ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบแบบการคิดทั้งเพศชายและเพศหญิงของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีแบบการคิดแบบโยงความสัมพันธ์รองลงมาคือแบบการวิเคราะห์ และแบบการจำแนกประเภทตามลำดับ ส่วนการศึกษาและเปรียบเทียบการแก้โจทย์ปัญหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในกลุ่มทดลองปรากฏว่า มีแบบการคิดด้านการวิเคราะห์และด้านโยงความสัมพันธ์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการคิดแบบจำแนกประเภทไม่มีความแตกต่างกันและระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในกลุ่มควบคุมปรากฏว่าแบบการคิดด้านความสัมพันธ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการคิดแบบการวิเคราะห์และการคิดแบบจำแนกประเภทไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในการศึกษาและเปรียบเทียบการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระหว่างเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มทดลองปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มควบคุม ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผ่องลักษม์ จิตต์การุญ (2547) ได้ศึกษาการสืบสอบลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม ผลการศึกษาพบว่า 1. ได้แบบวัดลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นปรนัย จำนวน 40 ข้อคำถาม คำถามละ 3 ตัวเลือก ค่าความเที่ยงใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคมีค่าเท่ากับ .79 2. ได้ผลการวิเคราะห์ลักษณะการคิดวิจารณญาณของนักศึกษา ดังนี้ 2.1 ลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามในภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะการคิดรายด้านก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน เมื่อพิจารณาแยกเป็นสาขาวิชานักศึกษาสาขาวิชา

ครุศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีลักษณะการคิดอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน ซึ่งสูงกว่าลักษณะการคิดของนักศึกษาสาขาวิชาบริหารธุรกิจกับนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ที่มีลักษณะการคิดอยู่ในระดับปานกลางใกล้เคียงกัน 2.2 นักศึกษาชายมีลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการแตกต่างกับนักศึกษาหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยของลักษณะการคิดของนักศึกษาหญิงสูงกว่านักศึกษาชาย 2.3 นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มีลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์แตกต่างจากนักศึกษาสาขาวิชาบริหารธุรกิจ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ และนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์แตกต่างจากนักศึกษาสาขาวิชาบริหารธุรกิจและสาขาวิชาศิลปศาสตร์ 2.4 นักศึกษาทุกชั้นปีมีลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยลักษณะการคิดของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 2.5 นักศึกษาทุกสาขาวิชาและทุกชั้นปีมีลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการด้านการคิดมีเหตุผลในระดับต่ำกว่าลักษณะการคิดด้านอื่น ๆ 2.6 มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสาขาวิชาและชั้นปีที่ส่งผลต่อลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา

การตรวจสอบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ส่วน คือ (1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู (2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเพศ อายุ แผนการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

งามตา วนินทานนท์ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2526) ได้ศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางร่างกาย และความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กวัยก่อนเรียนในกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาที่ภาวะโภชนาการ 2. เพื่อศึกษาวิธีอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เน้นการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยพิจารณาตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัว 3. เพื่อศึกษาความพร้อมทางการเรียนด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยพิจารณาตามลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลังของครอบครัว และวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร ผลการศึกษาพบว่า 1. เมื่อพิจารณาจากน้ำหนักและส่วนสูงเป็นเกณฑ์ เด็กก่อนวัยเรียน

กลุ่มนี้มีภาวะโภชนาการอยู่ในระดับปกติเป็นส่วนใหญ่ สำหรับภาวะทุพโภชนาการที่พบเป็นส่วนน้อยนั้นก็อยู่ในระดับเริ่มต้นเท่านั้น เมื่อใช้น้ำหนักเป็นเกณฑ์แต่เมื่อใช้ส่วนสูงเป็นเกณฑ์ ก็พบภาวะทุพโภชนาการบ้างในระดับเริ่มต้น และในระดับปานกลางเป็นส่วนน้อย และเมื่อแยกตามเพศ เด็กหญิงมีภาวะทุพโภชนาการมากกว่าเด็กชาย ไม่ว่าจะใช้น้ำหนักหรือส่วนสูงเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาก็ตาม 2. เมื่อพิจารณาวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เน้นการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามลักษณะภูมิหลังของครอบครัว พบว่า เด็กที่บิดามีการศึกษาระดับสูงได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาแบบรวมกันทั้ง 4 ด้าน และที่เน้นการพัฒนาเฉพาะด้านจริยธรรมอย่างเหมาะสมกว่าเด็กที่บิดามีการศึกษาระดับต่ำ 3. เมื่อพิจารณาความพร้อมทางการเรียนด้านต่าง ๆ โดยแยกตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครอบครัว พบว่า 3.1 เด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูงและได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์สังคมน้อย มีความพร้อมด้านความคล่องแคล่วทางภาษา การคิด และการแสดงออกมากกว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับปานกลางและต่ำซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์สังคมน้อยเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่มีการศึกษาระดับสูงสามารถเป็นตัวแบบที่ดีให้เด็กในด้านความคล่องแคล่วทางภาษา การคิด และการแสดงออกได้มากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาปานกลางหรือต่ำ 3.2 เด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูงและระดับปานกลาง ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านจริยธรรมในระดับปานกลาง มีความพร้อมรวม และความพร้อมด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบมากกว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับต่ำ และได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาทางจริยธรรมอย่างเหมาะสมปานกลาง จากข้อค้นพบนี้แสดงว่าระดับการศึกษาของมารดามีผลที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมทางการเรียนของบุตร ทั้งในด้านความพร้อมรวมและความพร้อมด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบ 3.3 เด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูง และบิดามารดามีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก มีความพร้อมด้านความรู้และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมมากกว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับต่ำและบิดามารดามีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก การค้นพบนี้แสดงว่าระดับการศึกษาของมารดามีผลที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมด้านความรู้และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมของเด็ก 3.4 เด็กซึ่งเป็นบุตรคนที่ 1 และคนที่ 2 ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์สังคมมาก มีความพร้อมแบบรวม ความพร้อมด้านความรู้เกี่ยวกับตำแหน่งแหล่งที่ของสิ่งของ และความพร้อมด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบ มากกว่าเด็กที่เป็นบุตรคนที่ 3 หรือถัดไป ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์สังคมมาก การค้นพบนี้แสดงว่าลำดับการเกิดของบุตรก่อให้เกิดสถานการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบ 3.5 เด็กที่บิดามีการศึกษาระดับสูง มีความพร้อมแบบรวมมากกว่า

เด็กที่บิดามีการศึกษาระดับต่ำ แต่เด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูงมีความพร้อมแบบรวม ความพร้อมด้านความรู้ และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งแหล่งที่ของสิ่งของ และด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส การคิดและการแสดงออกมากกว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับต่ำ แสดงว่าระดับการศึกษาของมารดาเอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมด้านต่าง ๆ ของบุตรอย่างเห็นได้ชัด 3.6 ในด้านการประกอบอาชีพของมารดา เด็กที่มารดาประกอบอาชีพมีความพร้อมด้านความคล่องแคล่วทางภาษาการคิดและการแสดงออกมากกว่าเด็กที่มารดาไม่ประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นเพราะมารดาที่ประกอบอาชีพน่าจะมีความคล่องแคล่วทางภาษา การคิดและการแสดงออกมากกว่ามารดาที่ไม่ประกอบอาชีพ จึงมีผลให้เด็กได้รับอิทธิพลด้านนี้จากมารดา 3.7 ด้านจำนวนบุตรในครอบครัว เด็กในครอบครัวที่มีบุตรจำนวน 1 ถึง 2 คน มีความพร้อมแบบรวม ความพร้อมด้านความรู้และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และความพร้อมด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและการเลียนแบบมากกว่าเด็กในครอบครัวที่มีจำนวนบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป แสดงว่าในครอบครัวที่มีบุตรน้อย มีสถานการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมมากกว่าในครอบครัวที่มีบุตรมาก 3.8 ด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านจริยธรรมมากและปานกลาง มีความพร้อมด้านความคล่องแคล่วทางภาษาการคิดและการแสดงออกมากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาทางจริยธรรมน้อย ข้อค้นพบนี้จึงแสดงให้เห็นความสำคัญของการฝึกอบรมเด็กทางด้านจริยธรรมแต่พอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมของเด็กด้านความคล่องแคล่วทางภาษาการคิดและการแสดงออก 3.9 เมื่อพิจารณาตามลักษณะทางชีวสังคมของเด็ก พบว่า เด็กชายมีความพร้อมด้านความคล่องแคล่วทางภาษา การคิด และการแสดงออกมากกว่าเด็กหญิง และเด็กที่เป็นบุตรคนที่ 2 มีความพร้อมด้านความรู้และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมมากกว่าเด็กที่เป็นบุตรคนที่ 1 และคนที่ 3 หรือถัดไป จึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีความรู้ความ เข้าใจในการพัฒนาบุตรของตน บิดามารดาที่มีการศึกษาดีสามารถนำวิธีการที่จะช่วยพัฒนาบุตรทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์สังคม และจริยธรรมมาใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในวัยก่อนเรียนของตนอย่างเหมาะสมและได้ผลดี กล่าวคือ ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแก่บุตรทั้งทางด้านร่างกาย ซึ่งจะเห็นได้จากการมีภาวะโภชนาการที่ดีและทางด้านจิตลักษณะ ซึ่งในการวิจัยนี้มุ่งดูที่พัฒนาการด้านความพร้อมทางการเรียนของเด็กในลักษณะต่าง ๆ ผลการวิจัยนี้จึงยืนยันความสำคัญของครอบครัวที่จะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนที่จะต้องอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีหลักการที่ดี เพื่อจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาอย่างถูกทิศทางและอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ เป็นการสนับสนุนแนวคิด การพัฒนาเด็กที่เน้นความสำคัญของวิธีการในบ้านหรือครอบครัวเป็นหลัก (Home - Based Approach)

พูนสุข เวชวิฐาน (2528) ได้ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของมารดากับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองและแบบยับยั้งการพึ่งตนเองของมารดากับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ผลการวิจัยพบว่า 1. การอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองของมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ($r = 0.36$) และเมื่อหาความสัมพันธ์กับลักษณะความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดละออ พบความสัมพันธ์กับลักษณะความคิดละเอียดละออ ($r = 0.27$) 2. การอบรมเลี้ยงดูแบบยับยั้งการพึ่งตนเองของมารดา พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะความความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดละออ 3. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน เมื่อศึกษาลักษณะความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดละอของกลุ่มตัวอย่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ก็พบว่าไม่แตกต่างกันด้วย

เพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาในเขตกรุงเทพมหานคร และระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเด็กและเยาวชน จำนวน 550 คน ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมและมัธยมในโรงเรียน 3 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องระดับความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ส่วนที่สองเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ส่วนที่สองเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ส่วนที่สามเป็นแบบวัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหา ผลของการศึกษาพบว่า 1. บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างมีระดับสถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลางและสูง มีอาชีพด้านวิชาชีพและค้าขายเป็นส่วนมาก 2. บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีรักและสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีเข้มงวดกวดขัน 3. เด็กและเยาวชนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าที่อยู่ในชั้นเรียนที่ต่ำกว่า 4. ตัวแปรด้านระดับชั้นเรียนมีความสำคัญต่อระดับ

ความสามารถ ในการแก้ปัญหา ส่วนตัวแปรเชิงสภาพแวดล้อมทางครอบครัว เช่น อาชีพ และรายได้ของบิดามารดา ไม่มีความสำคัญต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา 5. ไม่พบว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการแก้ปัญหาในงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากบิดามารดาส่วนมาก ใช้การอบรมเลี้ยงดูรูปแบบเดียวกัน คือ แบบให้ความรัก และแบบใช้เหตุผล

นัชกร ลับบัวงาม (2540) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยเด็กตอนกลาง ในภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลางได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 240 คน พบว่า นักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันจะมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.001 นักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสูงจะมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมากกว่าโดยนักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลต่ำ

จันทร์ทร กลิ่นหอมดี (2540) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยเด็กตอนกลาง ในภาคตะวันออก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู และการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดจันทบุรี จำนวน 443 คน พบว่า นักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยนักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสูงจะมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมากกว่านักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลต่ำ

ปริศนา คำชื่น (2540) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของเด็กตอนต้นในภาคเหนือ

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนวัยเด็กตอนต้น 2. ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนของนักเรียนวัยเด็กตอนต้น 3. ศึกษาการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนวัยเด็กตอนต้น 4. ศึกษาพฤติกรรมพลเมืองดีของนักเรียนวันเด็กตอนต้น 5.เปรียบเทียบความแตกต่างของการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนวัยเด็กตอนต้น 6. เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมพลเมืองดีของนักเรียนวัยเด็กตอนต้นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน 7. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของนักเรียนวัยเด็กตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า 1. นักเรียนวัยเด็กตอนต้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผล และแบบควบคุมปานกลาง 2.นักเรียนวัยเด็กตอนต้นได้รับการสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 3. นักเรียนวัยเด็กตอนต้นมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับมาก 4. นักเรียนวัยเด็กตอนต้นมีพฤติกรรมพลเมืองดีอยู่ในระดับมาก 5. นักเรียนวัยเด็กตอนต้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนต่างกัน จะบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นักเรียนวัยเด็กตอนต้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และแบบควบคุมต่างกัน จะบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 6. นักเรียนวัยเด็กตอนต้นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนต่างกันเปรียบเทียบความแตกต่าง จะบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 7. นักเรียนวัยเด็กตอนต้นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน จะมีพฤติกรรมพลเมืองดีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 8. การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

วัฒนา อัติโชติ (2540) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยรุ่นในภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนวัยรุ่น 2. ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่น 3. ศึกษาการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนวัยรุ่น 4. ศึกษาพฤติกรรมพลเมืองดีของนักเรียนวัยวัยรุ่น 5.เปรียบเทียบความแตกต่างของการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนวัยวัยรุ่น 6. เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมพลเมืองดีของนักเรียนวัยวัยรุ่นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน 7. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของนักเรียนวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า 1. นักเรียนวัยรุ่นได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผล และแบบควบคุมปานกลาง 2.นักเรียนวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 3. นักเรียนวัยรุ่นมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับมาก 4. นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมพลเมืองดีอยู่ในระดับมาก

5. นักเรียนวัยรุ่นได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 6. นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่างกัน จะบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 7. นักเรียนวัยรุ่นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน จะมีพฤติกรรมพลเมืองดีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 8. การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมคิด อิสระวัฒน์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูเด็กของคนไทย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่า คนไทยมีวิธีการอบรมและเลี้ยงดูเด็ก (จากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา) อย่างไร จึงทำให้เด็กมีลักษณะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือไม่อาจเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผ่านการทำแบบทดสอบวัดความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้านตนเอง (Self-Directed Learning Reading Scale) ของ กูกลิเอลมิโน (Guglielmino, Lucy M.) จำนวน 20 คน โดยแยกเป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจำนวน 10 คน และไม่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 10 คนนอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังประกอบด้วย บิดา มารดา เพื่อนอาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 174 คน โดยใช้เครื่องมือจำนวน 8 ชุด ผลการวิจัย พบว่า 1. ลักษณะการเลี้ยงดูบุตรซึ่งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองของบิดามารดาจะเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความอบอุ่น ความใกล้ชิด สอนให้เป็นคนมีเหตุผล ฝึกลูกให้รู้จักทำอะไรด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ลูกได้คิดตัดสินใจด้วยตนเอง พ่อแม่มีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษา พ่อแม่จะไม่ตามใจหรือเข้มงวดกวดขัน ยอมให้บุตรแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งได้ บิดามารดารับฟังลูก อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก เมื่อทำผิดใช้วิธีตักเตือน ถ้าทำถูก ก็ชมเชย การเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา ซึ่งลูกไม่มีความพร้อมที่จะเรียนด้วยตนเอง จะเลี้ยงลูกแบบตามใจ อยากได้อะไรก็ยอม เข้าข้างลูกไม่เคยเห็นว่าลูกผิด พ่อแม่บางคนเน้นเด็กต้องเชื่อฟัง เด็กไม่มีโอกาสตัดสินใจเอง ต้องทำตามที่บิดามารดาบอกหรือคาดหวัง การฝึกเด็กใช้วิธีการวางกรอบให้ลูกเดิน พ่อแม่จะเป็นผู้นำทุกอย่าง ไม่มีการมอบหมายงานหรือให้มีภาระความรับผิดชอบ การอบรมเลี้ยงดู บังคับให้ปฏิบัติตามหรือปล่อยให้เด็กทำตามใจชอบ 2. การจัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน อาจารย์เป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนการสอน วิธีการสอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยาย หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2524 (ปรับปรุง 2533) และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นในโรงเรียนตามนโยบายของฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครองและหมวดวิชาต่าง ๆ มีลักษณะเอื้อต่อการให้นักเรียนพัฒนาลักษณะที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง หากได้รับการพัฒนาจากอาจารย์ครบถ้วนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการและเข้า

ร่วมกิจกรรมตามที่โรงเรียนจัดก็จะมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง 3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและ การจัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน สิ่งที่ได้รับจากการวิจัย คือ บิดามารดา และอาจารย์ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กไทย

อุบลรัตน์ เพ็งสถิต และสิริวรรณ สาระนาค (2546) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนแบบใช้เหตุผล การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเอง เปรียบเทียบการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการในช่วงวัยรุ่น และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า 1. นักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล อยู่ในระดับมากมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมการพึ่งตนเองในระดับมาก 2. นักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลต่างกันมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3.นักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลต่างกันมากมีพฤติกรรมการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเพศ อายุ แผนการเรียนอาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา

เมืองอินทร์ ชรสุวรรณ (2534) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดลำพูน การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครอง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกัน 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครอง ในด้านสภาพแวดล้อมทางบ้านโดยทั่วไป สภาพพื้นฐานของบิดามารดา สภาพวัฒนธรรมการรับข่าวสาร ความคาดหวังในเรื่องการศึกษาและอาชีพของเด็ก ในเขตสองพื้นที่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกัน คือ อำเภอเมืองลำพูนและกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียนในอำเภอเมืองลำพูนแลกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง จำนวน 329 คน

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิตที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียนใน กิ่งอำเภอทุ่งหัวช้างประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ในขณะที่บิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียนในอำเภอเมืองลำพูนหนึ่งในสามเท่านั้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพของบิดามารดา ผู้ปกครองส่งผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

นรยส ไชยศรีพรหม (2545) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะบุคลิกภาพ และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยจำแนกตามลักษณะบุคลิกภาพ เพศ อายุ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา 2. เพื่อศึกษาตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ จากตัวแปรต่างๆ ที่ศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 381 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. นิสิตปริญญาตรีที่มีความแตกต่างกันของตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นิสิตปริญญาตรีที่มีลักษณะบุคลิกภาพ อาชีพของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ คือ ระดับชั้นปี4 เพศหญิง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และระดับการศึกษาบิดามารดาต่ำ (คือ ระดับประถมศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษา) โดยตัวพยากรณ์ต่างๆดังกล่าวร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตได้ร้อยละ 13 สำหรับสมการในการพยากรณ์ เป็นดังนี้ การตัดสินใจเชิงจริยธรรม = .297 ชั้นปีที่4 +.129 เพศหญิง + .124 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง + .105 ระดับการศึกษาของบิดามารดาต่ำ

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากกับแบบรักสนับสนุนน้อย จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมดูเลี้ยงแบบใช้เหตุผลกับแบบใช้อารมณ์ จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเลี้ยงดูแบบควบคุมมากกับแบบควบคุมน้อย จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตกับแบบลงโทษทางกาย จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็วกับแบบพึ่งตนเองช้า จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. นักเรียนที่มีอายุต่างกัน จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. นักเรียนที่มีแผนการเรียนต่างกัน จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

10. นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

11. นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

12. นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

13. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา เป็นตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจ ในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และสหสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2549

กลุ่มตัวอย่าง

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินตามขั้นตอนการดังนี้

1. ประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 392,999 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) แล้วประมาณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณ กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

$$n = \frac{392,999}{1+392,999\,(0.05)^2}$$

$$n = 399$$

ฉะนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้จำนวน 400 คน

ที่มาของสูตร: บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2549: 71)

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 19 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดดังต่อไปนี้ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ขอนแก่น ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุดรธานี และ อุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดที่เป็นสัดส่วน โดยแบ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง แล้วผู้วิจัยใช้สัดส่วน 5 : 1 ในการสุ่มจังหวัดดังนี้

2.1. สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มี 11 จังหวัดได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายสุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมา 2 จังหวัด จังหวัดที่สุ่มได้คือ ขอนแก่น และ สกลนคร

2.2. สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มี 8 จังหวัดได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายสุ่ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมา 2 จังหวัด จังหวัดที่สุ่มได้คือ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัด อุบลราชธานี

3. ในแต่ละจังหวัดผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลจังหวัดละ 1 โรงเรียน ได้โรงเรียน ดังนี้

3.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนไชยวานวิทยา จังหวัด อุดรธานี และโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร

3.2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า จังหวัดศรีสะเกษ และโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี

4. ในแต่ละโรงเรียนสุ่ม ม. 4 ม.5 ม.6 แผนการเรียนที่ 1 คือ แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ มาระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน และ ม. 4 ม.5 ม.6 แผนการเรียนที่ 2 คือ แผนการเรียนศิลป์ - ภาษา และศิลป์ทั่วไป มาระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน

5. ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริง คือ เมื่อสุ่มได้โรงเรียนและชั้นเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตามข้อ 4 แล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไปทำการเก็บข้อมูล

6. ภายหลังการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบว่านักเรียนตอบครบถ้วนหรือไม่ แล้วคัดเฉพาะฉบับที่สมบูณ์ครบถ้วนมาจัดจำแนกเป็นเซลล์ต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา เมื่อจำแนกแล้ว ผู้วิจัยพิจารณาในแต่ละเซลล์ ถ้ากลุ่มเป้าหมายในเซลล์ใด มีจำนวนเกินกว่าที่ต้องการตามตารางที่ 1 ก็ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มออกเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ เพศ และแผนการเรียน

(n = 400)

กลุ่มอายุ	ชาย		หญิง		รวม
	แผนการเรียนที่ 1	แผนการเรียนที่ 2	แผนการเรียนที่ 1	แผนการเรียนที่ 2	
14 - 15 ปี	50	50	50	50	200
16 - 17 ปี	50	50	50	50	200
รวม	100	100	100	100	400

หมายเหตุ: แผนการเรียนที่ 1 หมายถึง แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์
แผนการเรียนที่ 2 หมายถึง แผนการเรียนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ได้แก่ ศิลป์ทั่วไป, ศิลป์-สังคม ,ศิลป์-ฝรั่งเศส, ศิลป์-ภาษา และอื่น ๆ แผนการเรียนศิลป์- ภาษา และศิลป์ทั่วไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป (2) แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และ (3) แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. **แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป** เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เพศ วันเดือนปีเกิด ระดับชั้นการศึกษา แผนการเรียน ผลการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา

2. **แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ** ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) แล้วชีวัน ประทุมรัตน์ (2546) ได้พัฒนาต่อมา แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูมีจำนวน 50 ข้อ โดยแยกเป็นการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ แบบละ 10 ข้อ ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเท่ากับ 0.70 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเท่ากับ 0.63 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมเท่ากับ 0.72 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษเท่ากับ 0.59 และค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเท่ากับ 0.57 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามลักษณะการอบรมเลี้ยงดูไปหาค่าความเที่ยงอีกครั้ง ด้วยวิธีสอบซ้ำกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนประชาพัฒนศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน กำหนดเว้นระยะเวลาของการสอบซ้ำห่างกัน 2 สัปดาห์แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง พบว่า ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเท่ากับ 0.72 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเท่ากับ 0.65 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมเท่ากับ 0.70 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษเท่ากับ 0.63 และค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเท่ากับ 0.60 สำหรับลักษณะของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะของแบบสอบถาม การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ มีลักษณะให้ขีดเครื่องหมายถูก จำนวน 50 ข้อ แบบสอบถามของการอบรมเลี้ยงดู แต่ละแบบมี 10 ข้อ คือ

2.1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก - น้อย เริ่มตั้งแต่ข้อ 1 - 10

2.1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล-อารมณ์ เริ่มตั้งแต่ข้อ 11 - 20

2.1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก - น้อย เริ่มตั้งแต่ข้อ 21 - 30

2.1.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต - ทางกาย เริ่มตั้งแต่ข้อ 31 - 40 แต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 1 ประโยค และมาตราส่วนประเมินค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 40 ประโยค

2.1.5 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว - ช้า เริ่มตั้งแต่ข้อ 41 - 50แต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 1 ประโยค และมาตราส่วนประเมินค่า11 หน่วย จาก “ฝึก 1 ขวบ” ถึง “ไม่ได้ฝึกเลย” จำนวน 10 ประโยค

ตัวอย่าง แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก - น้อย

(0) พ่อแม่แสดงให้ฉันรู้ว่าท่านรักฉันมาก

☐ จริงที่สุด ☐ จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ ไม่จริง ☐ ไม่จริงเลย

ตัวอย่าง แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์

(0) เมื่อฉันทำความผิดพ่อแม่จะเปิดโอกาสให้ฉันอธิบายก่อนที่จะดุด่าหรือลงโทษเสมอ

☐ จริงที่สุด ☐ จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ ไม่จริง ☐ ไม่จริงเลย

ตัวอย่าง แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก - น้อย

(0) พ่อแม่ให้ฉันเป็นคนตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัว

☐ จริงที่สุด ☐ จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ ไม่จริง ☐ ไม่จริงเลย

ตัวอย่าง แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต - ทางกาย

(0) พ่อแม่มักจะลงโทษฉันด้วยการดุด่า

☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตัวอย่าง แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองเร็ว - ช้า

(0) พ่อแม่ฝึกให้ฉันพับผ้าเองเมื่ออายุ

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1 ขวบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	ไม่ได้ฝึก

2.2 เกณฑ์การให้คะแนน เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุนมาก - น้อย การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก - น้อย และการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต - ทางกาย เกณฑ์การให้คะแนนในการตอบแบบวัดนี้ ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อจาก 1 ถึง 6 คะแนน และจะได้คะแนนรวมจาก 10 ถึง 60 คะแนน ในแต่ละแบบของการอบรมเลี้ยงดู คะแนนที่ได้เป็นคะแนนรวมของการอบรมเลี้ยงดู ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย แสดงว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย และการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย

ข้อความทางบวก

ตอบจริงที่สุด	ให้	6	คะแนน
ตอบจริง	ให้	5	คะแนน
ตอบค่อนข้างจริง	ให้	4	คะแนน
ตอบค่อนข้างไม่จริง	ให้	3	คะแนน
ตอบไม่จริง	ให้	2	คะแนน
ตอบไม่จริงเลย	ให้	1	คะแนน

ข้อความทางลบ

ตอบจริงที่สุด	ให้	1	คะแนน
ตอบจริง	ให้	2	คะแนน
ตอบค่อนข้างจริง	ให้	3	คะแนน
ตอบค่อนข้างไม่จริง	ให้	4	คะแนน
ตอบไม่จริง	ให้	5	คะแนน
ตอบไม่จริงเลย	ให้	6	คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว - ช้า ในการตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ตอบแต่ละคนได้คะแนนแต่ละข้อจาก 0 ถึง 10 คะแนน และคะแนนรวม จาก 0 ถึง 100 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย แสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองช้า

ตอบ	1	ขวบ	ให้	10	คะแนน
ตอบ	2	ขวบ	ให้	9	คะแนน
ตอบ	3	ขวบ	ให้	8	คะแนน
ตอบ	4	ขวบ	ให้	7	คะแนน
ตอบ	5	ขวบ	ให้	6	คะแนน
ตอบ	6	ขวบ	ให้	5	คะแนน
ตอบ	7	ขวบ	ให้	4	คะแนน
ตอบ	8	ขวบ	ให้	3	คะแนน
ตอบ	9	ขวบ	ให้	2	คะแนน
ตอบ	10	ขวบ	ให้	1	คะแนน
ตอบ	ไม่ได้ฝึก		ให้	0	คะแนน

3. แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา สร้างขึ้นโดย อาภา จันทรสกุล และจิตตินันท์ บุญสถิรกุล (2548) โดยมีพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามโครงสร้างและความตรงตามเนื้อหา และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89 ผู้วิจัยได้นำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไปหาค่าความเที่ยงอีกครั้ง ด้วยวิธีสอบซ้ำกับนักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนประชาพัฒนศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน กำหนดเว้นระยะเวลาของการสอบซ้ำห่างกัน 2 สัปดาห์แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80 แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลักษณะของแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นแบบวัดที่มี 2 ลักษณะคือ เป็นแบบอัตนัยให้นักเรียนเขียนคำพูดที่จะพูดกับคนในสถานการณ์ที่กำหนดให้โดยเนื้อหาที่พูดนั้นจะใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการตามที่กำหนดให้ จำนวน 3 ข้อ และเป็นแบบปรนัย ซึ่งจะให้นักเรียนพิจารณาว่าคำพูดที่ให้มาในสถานการณ์นั้นตรงกับวิธีคิดแบบใดจากตัวเลือกทั้ง 4 วิธีคิด จำนวน 3 ข้อ รวมจำนวนข้อคำถามจากแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้งหมด 6 ข้อ

3.2 การตรวจให้คะแนนและการแปลผลแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์ที่ให้ตอบแบบอัตนัยโดยใช้วิธีคิดที่กำหนดให้ มี 3 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่ 1, 3 และ 5 มีคะแนนเต็มสถานการณ์ละ 4 คะแนน

2. สถานการณ์ที่ให้ตอบแบบปรนัยโดยให้เลือกวิธีคิดที่คำอธิบาย มี 3 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่ 2, 4 และ 6 มีคะแนนเต็มสถานการณ์ละ 1 คะแนน

เมื่อรวมคะแนนจากแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งฉบับมีจำนวน 6 ข้อ มีคะแนนเต็มทั้งฉบับเท่ากับ 15 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ตามรายละเอียดในตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ในการเก็บข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนและชั้นเรียนที่สุ่มได้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยเริ่มจากทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการในการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แล้วให้นักเรียนทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเป็นฉบับแรก แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูเป็นฉบับที่ 2 ใช้เวลาประมาณ 30 นาที แล้วจึงให้นักเรียนทำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นฉบับสุดท้าย ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มาตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบของนักเรียน ว่านักเรียนตอบครบทุกข้อหรือไม่ แล้วผู้วิจัยคัดเอาเฉพาะที่ฉบับที่ตอบครบถ้วนมาจัดจำแนกเป็นเซลล์ต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา เมื่อจำแนกแล้ว ผู้วิจัยพิจารณาในแต่ละเซลล์ ถ้ากลุ่มเป้าหมายในเซลล์ใด มีจำนวนเกินกว่าที่ต้องการตามตารางที่ 1 ก็ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มออก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

3. สำหรับขั้นตอนการติดต่อเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ทำจดหมายจากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนไชยวานวิทยาคม โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช เพื่อขออนุมัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยก่อนให้นักเรียนทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยใช้เวลาช่วงต้นอธิบายอย่างสั้น ๆ ให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการอบรมเลี้ยงดู เพื่อจูงใจให้นักเรียนตั้งใจที่จะตอบแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ภายหลัง

จากการพูดจูงใจแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นฉบับแรก แล้วให้นักเรียนตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อนักเรียนทุกคนทำแบบสอบถามฉบับที่ 2 เสร็จแล้ว ผู้วิจัยก็ให้นักเรียนทำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที การที่ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นฉบับสุดท้าย เพราะแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการต้องใช้เวลาในการเขียนตอบ ในกรณีที่นักเรียนบางคนเขียนช้า และต้องการเวลาเพิ่มเติมบ้าง ผู้วิจัยก็ไม่เร่งรีบ เพราะแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่ใช่แบบวัดที่จำกัดเวลาหรือต้องทำด้วยความรวดเร็ว (Speeded Test)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยจัดระบบข้อมูลและหาค่าดังต่อไปนี้

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

2. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนที่ระดับมัธยมศึกษาจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียนโดยใช้ การทดสอบ ค่า t (t- test) สำหรับตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา มีตัวแปรย่อยมากกว่า 2 ตัวแปร และจากการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลพบว่าการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้ คือสถิติครูคัส - วิลลิส (Kruskal - Wallis H Test)

3. วิเคราะห์ตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวม และจำแนกตามตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดาและรายได้ของบิดามารดา

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ จำแนกตามตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา

ตอนที่ 4 การศึกษาตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยศึกษาจากตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดาและรายได้ของบิดามารดา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n = 400)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู		
คู่ที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก	199	49.80
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย	201	50.30
รวม	**400**	**100**
คู่ที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	149	37.30
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์	251	62.80
รวม	**400**	**100**
คู่ที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก	213	53.30
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย	187	46.80
รวม	**400**	**100**
คู่ที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต	198	49.50
การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย	202	50.50
รวม	**400**	**100**
คู่ที่ 5 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว	198	49.50
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองช้า	202	50.50
รวม	**400**	**100**

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 400)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	200	50
หญิง	200	50
รวม	**400**	**100**
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
สูง	229	57.30
ปานกลาง	155	38.80
ต่ำ	16	4.00
รวม	**400**	**100**
อาชีพของบิดามารดา		
ข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	104	26.00
เกษตรกรรม	194	48.50
พนักงานเอกชน หรือลูกจ้าง	51	12.80
ค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว	51	12.80
รวม	**400**	**100**
ระดับการศึกษาของบิดามารดา		
ไม่ได้รับการศึกษา	5	1.30
ประถมศึกษา	192	48.00
มัธยมศึกษา	77	19.30
สูงกว่ามัธยมศึกษา	126	31.50
รวม	**400**	**100**

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 400)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ของบิดามารดา (ต่อเดือน)		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	206	51.50
5,000-10,000 บาท	57	14.30
10,001-15,000 บาท	37	9.30
มากกว่า15,000 บาท	100	25.00
รวม	**400**	**100**

จากตารางที่ 2 แสดงว่า

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู คู่ที่ 1 กลุ่มตัวอย่างได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ร้อยละ 50.30 มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ซึ่งมีร้อยละ 49.80 คู่ที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์ ร้อยละ 62.80 มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ซึ่งมีร้อยละ 37.30 คู่ที่ 3 มีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก ร้อยละ 53.30 มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย ซึ่งมีร้อยละ 46.80 คู่ที่ 4 มีการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางร่างกาย ร้อยละ 50.50 มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต ซึ่งมีร้อยละ 49.50 คู่ที่ 5 มีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองช้า ร้อยละ 50.50 มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว ร้อยละ 49.50

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงร้อยละ 57.30 รองลงมาคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ร้อยละ 38.80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 4.00

อาชีพของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 48.50 รองลงมาคือข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 26 รองลงมา คือ พนักงานเอกชน หรือลูกจ้าง และค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว เท่ากันที่ร้อยละ 12.80

ระดับการศึกษาของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 48 รองลงมาคือ ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาร้อยละ 31.50 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 19.30 และไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 1.30

รายได้ของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บิดามารดามีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท คือ ร้อยละ 51.50 รองลงมาคือ บิดามารดามีรายได้มากกว่า15,000 บาท คือ ร้อยละ 25 รองลงมา คือ บิดามารดามีรายได้ 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 14.30 และผู้ที่บิดามารดามีรายได้10,001-15,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 9.30

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวม และจำแนกตามตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
การคิดแบบโยนิโสมนสิการ	4.30	2.14
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู		
คู่ที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก	4.64	2.09
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย	3.96	2.14
คู่ที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	4.42	2.28
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์	4.16	1.94
คู่ที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก	4.27	2.03
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย	4.34	2.26
คู่ที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต	4.50	2.10
การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางร่างกาย	4.09	2.16
คู่ที่ 5 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว	4.39	2.13
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองช้า	4.21	2.15

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
เพศ		
ชาย	3.90	2.16
หญิง	4.71	2.05
อายุ		
14 - 15 ปี	2.67	1.40
16 - 17 ปี	5.94	1.36
แผนการเรียน		
คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	4.42	2.17
ศิลป์ - ภาษา และศิลป์ทั่วไป	4.19	2.11
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
สูง	5.28	1.86
ปานกลาง	3.10	1.78
ต่ำ	1.81	0.91
อาชีพของบิดามารดา		
ข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	5.76	1.60
เกษตรกรรม	3.25	1.83
พนักงานเอกชน หรือลูกจ้าง	4.82	2.05
ค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว	4.80	2.20

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
ระดับการศึกษาของบิดามารดา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1.60	1.81
ประถมศึกษา	3.38	1.80
มัธยมศึกษา	4.15	2.05
สูงกว่ามัธยมศึกษา	4.31	2.14
รายได้ของบิดามารดา (ต่อเดือน)		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.34	1.88
5,000 - 10,000 บาท	3.43	1.46
10,001 - 15,000 บาท	5.94	1.39
มากกว่า15,000 บาท	6.16	1.56

จากตารางที่ 3 แสดงว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.14 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน

เมื่อจำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา ปรากฏผล ดังนี้

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงที่สุด คือมีค่าเฉลี่ย 4.64 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.09 และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.96 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.14 ส่วนลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ค่าเฉลี่ยต่ำสุดกับค่าเฉลี่ยสูงสุด

เพศ นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.05 สูงกว่านักเรียนชายซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.90 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.16

อายุ นักเรียนที่มีอายุ ระหว่าง 16 - 17 ปี มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงที่สุดเท่ากับ 5.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.36 รองลงมาคือ นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 14 - 15 ปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.40

แผนการเรียน นักเรียนที่เรียนในแผนการเรียนคณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.17 รองลงมา คือนักเรียนที่เรียนในแผนการเรียนศิลป์- ภาษา และศิลป์ทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.11

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.28 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.86 รองลงมา คือ นักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.78 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 1.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91

อาชีพของบิดามารดา นักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพรับราชการหรือพนักงานของรัฐมีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.60 รองลงมา คือ นักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพพนักงานเอกชน หรือลูกจ้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.05 รองลงมา คือ นักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.20 และนักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.83

ระดับการศึกษาของบิดามารดา นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.14 รองลงมาคือ นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.05 นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.80 และนักเรียนที่บิดามารดาไม่ได้รับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.81

รายได้ของบิดามารดา นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้มากกว่า 15,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.56 รองลงมาคือ นักเรียน ที่บิดามารดามีรายได้ระหว่าง 10,000 - 15,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.39 นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.46 และนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.88

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ จำแนกตามตัวแปรลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดาดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4 , 5, 6, 7, 8 และตารางที่ 9

ตารางที่ 4 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของตัวแปรที่ใช้การทดสอบค่า t (t –test) ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ และแผนการเรียน

ตัวแปร	N	$\overline{X}$	SD	t	P
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู					
คู่ที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก	201	4.64	2.09	-3.193	.002*
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย	199	3.96	2.14		
คู่ที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	149	4.35	2.28	-.551	.582
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์	251	4.22	2.03		
คู่ที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก	213	4.27	2.03	.325	.745
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย	187	4.34	2.26		
คู่ที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต	198	4.50	2.26	-1.937	.053
การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางร่างกาย	202	4.09	2.16		
คู่ที่ 5 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว	198	4.39	2.13	.868	.386
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองช้า	202	4.21	2.15		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	N	$\overline{X}$	SD	t	P
เพศ					
ชาย	200	3.90	2.16	4.007	.000*
หญิง	200	4.71	2.05		
อายุ					
อายุ 14 - 15 ปี	200	2.67	1.40	-23.58	.000*
อายุ 16 - 17 ปี	200	5.94	1.37		
แผนการเรียน					
คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	200	4.42	2.17	1.073	.284
ศิลป์ - ภาษา และศิลป์ทั่วไป	200	4.19	2.12		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 แสดงว่า 1) นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากกับแบบรักสนับสนุนน้อย มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับแบบใช้อารมณ์ แบบควบคุมมากกับแบบควบคุมน้อย แบบลงโทษจิตกับแบบลงโทษทางกาย และแบบให้พึ่งตนเองช้ากับแบบให้พึ่งตนเองเร็ว มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่มีอายุ เพศ ต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนที่มีแผนการเรียนต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา

	Chi-Square	**P**
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	118.287	.000*
อาชีพของบิดามารดา	101.319	.000*
ระดับการศึกษาของบิดามารดา	126.825	.000*
รายได้ของบิดามารดา	147.367	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน อาชีพบิดามารดาต่างกัน ระดับการศึกษาบิดามารดาต่างกัน รายได้ของบิดามารดาต่างกันจะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 สามารถสรุปเพื่อตอบสมมติฐานที่วางไว้ได้ดังนี้

1. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีอาชีพบิดามารดาต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาบิดามารดาต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่รายได้บิดามารดาต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หลังจากที่ผู้วิจัยได้พบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบตัวแปรทีละคู่เพื่อให้เห็นว่าคู่ใดบ้างที่มีความแตกต่างและคู่ใดบ้างไม่ต่างกัน โดยเลือกใช้ Scheff ในการพิจารณาความแตกต่าง ผลเป็นดังนี้

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 กลุ่ม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
สูง	-	2.179*	3.476*
ปานกลาง		-	1.297*
ต่ำ			-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูง กับปานกลาง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับต่ำ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางกับต่ำ พบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีแนวโน้มว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ขึ้นไปมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากที่สุด

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่าง อาชีพของบิดามารดา 4 กลุ่ม

อาชีพของบิดามารดา	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่			
	ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	พนักงานเอกชนหรือลูกจ้าง	เกษตรกรรม
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	.965*	.946*	2.517*
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว		-	-1.961	1.551*
พนักงานเอกชนหรือลูกจ้าง			-	1.571*
เกษตรกรรม				-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจพบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว เมื่อเปรียบเทียบกับพนักงานเอกชนหรือลูกจ้าง และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามาดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัวพบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพเกษตรกรรม แต่ไม่พบความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพพนักงานเอกชนหรือลูกจ้าง

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพพนักงานเอกชนหรือลูกจ้าง พบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีแนวโน้มว่านักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากที่สุด

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดา 3 กลุ่ม

ระดับการศึกษาของบิดามารดา	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่			
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา	ประถมศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา
สูงกว่ามัธยมศึกษา	-	4.313*	2.533*	1.757*
มัธยมศึกษา		-	.776*	2.556*
ประถมศึกษา			-	-1.780
ไม่ได้รับการศึกษา				-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาพบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดาไม่ได้รับการศึกษา

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาพบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดาไม่ได้รับการศึกษา แต่ไม่พบความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบนักเรียนที่มีบิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษากับกับนักเรียนที่บิดามารดาไม่ได้รับการศึกษา โดยมีแนวโน้มว่านักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาจะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากที่สุด

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการระหว่างรายได้ของบิดามารดา 4 กลุ่ม

รายได้ของบิดามารดา	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่			
	มากกว่า 15,000 บาท	10,001 - 15,000 บาท	5,000 - 10,000 บาท	ต่ำกว่า 5,000 บาท
มากกว่า 15,000 บาท	-	.214	2.721*	2.811*
10,001 - 15,000 บาท		-	2.507*	2.596*
5,000 - 10,000 บาท			-	8.908
ต่ำกว่า 5,000 บาท				-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้มากกว่า 15,000 บาท พบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท แต่ไม่พบความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีกับรายได้ 10,001-15,000 บาท

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ตั้งแต่ 10,001 - 15,000 บาท พบว่ามีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท และเมื่อเปรียบเทียบนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท แต่ไม่พบความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาทกับนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท โดยมีแนวโน้มว่านักเรียนที่บิดามารดามีรายได้มากกว่า 15,000 บาท จะมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากที่สุด

ตอนที่ 4 การศึกษาตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ศึกษาจากตัวแปร ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 10

ในการวิเคราะห์ตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ดังนี้

L1	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก-น้อย (ตัวแปรดัมมี่)
R1	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล-อารมณ์ (ตัวแปรดัมมี่)
C1	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก-น้อย (ตัวแปรดัมมี่)
P1	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต-ร่างกาย (ตัวแปรดัมมี่)
S1	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว-ช้า (ตัวแปรดัมมี่)
Sex1	แทน	เพศ (ตัวแปรดัมมี่)
Age1	แทน	อายุ (ตัวแปรดัมมี่)
Edu1	แทน	แผนการเรียน (ตัวแปรดัมมี่)
GPA1,GPA2	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ตัวแปรดัมมี่)
GOV,OFF,BU	แทน	อาชีพบิดามารดา (ตัวแปรดัมมี่)
Degree1, Degree2, Degree3	แทน	ระดับการศึกษาบิดามารดา (ตัวแปรดัมมี่)
Income1, Income2, Income3	แทน	รายได้ของบิดามารดา (ตัวแปรดัมมี่)
Y	แทน	คะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
Beta	แทน	สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน
B	แทน	สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
Adjust R^2	แทน	ค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว
p	แทน	นัยสำคัญของการทดสอบ

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ตัวพยากรณ์	B	S_b	Beta	t	p
Age1	2.439	.131	.569	18.65	.000*
GPA2	.862	.128	.199	6.75	.000*
Degree3	.650	.186	.141	3.51	.001*
Sex1	.557	.115	.130	4.83	.000*
OFF	.781	.175	.122	4.47	.000*
INCOME3	.776	.192	.157	4.05	.000*
L1	.359	.112	.084	3.19	.002*
Degree2	.345	.156	.063	2.25	.027*
Adjusted R^2 = .732			ค่าคงที่ = 1.57		

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 เมื่อควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ให้เป็นค่าคงที่ อายุ 16 -17 ปี (Age1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (GPA2) บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา (Degree3) เพศหญิง (Sex1) บิดามารดาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน หรือรับจ้าง (OFF) บิดามารดาที่มีรายได้มากกว่า15,000 บาท (Income3) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก (L1) และบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (Degree2) มีความสัมพันธ์กับคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และใช้พยากรณ์คะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนได้ โดยมีประสิทธิภาพของการของการพยากรณ์ร้อยละ 73.2 นั่นคือตัวพยากรณ์ทั้ง 8 ตัว ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ร้อยละ 73.2 และถ้าทราบค่าของตัวแปรทั้ง 8 ตัว สามารถคาดคะเนค่าของคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการได้

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า ตัวแปรทั้ง 8 ตัว คือ ตัวแปรอายุ 16 -17 ปี ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ตัวแปรบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา ตัวแปรเพศหญิง ตัวแปรบิดามารดาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน หรือรับจ้าง ตัวแปรบิดามารดาที่มีรายได้มากกว่า15,000 บาท ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และตัวแปรบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีผลทางบวกต่อค่าคงที่ของสมการทำนายคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ การพยากรณ์ค่าของตัวแปรตามจากสมการถดถอยพหุคูณเส้นตรงดังนี้

สมการถดถอยที่คำนวณโดยใช้คะแนนดิบ

$$Y = 1.57 + . 2.439Age_1 + .862GPA_2 + .650Degree_3 + .557Sex_1 + .781\ OFF + .776Income_3 + .359L_1 + .345Degree_2$$

สมการถดถอยที่คำนวณโดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z = .569Age_1 + .199GPA_2 + .141Degree_3 + .130Sex_1 + .122OFF + .157Income_3 + .084L_1 + .063Degree_2$$

ข้อวิจารณ์

ผลการวิจัยเรื่อง ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจะขอเสนอการวิจารณ์โดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เมื่อจำแนกตามตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา พบว่า

1.1. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากกับแบบรักสนับสนุนมากน้อย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกับนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ และ สิริวรรณ สาระนาค (2546) ที่พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนต่างกัน มีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของ เพ็ญพร สิงห์ไชสง (2549) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีพหุปัญญาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย

1.2. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับแบบใช้อารมณ์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกับนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และขัดแย้งกับการศึกษาวิจัยของ อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ และสิริวรรณ สาระนาค (2546) ที่พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลต่างกัน มีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากกับแบบควบคุมน้อย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกับนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และขัดแย้งกับการศึกษาวิจัยของ Callar (1987) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมอบหมายความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อย่างมีประชาธิปไตยจะทำให้บิดามารดามีอิทธิพลต่อความคิดของวัยรุ่นมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

1.4. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตกับแบบลงโทษทางกาย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกับนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของพรรณี รัตนธรรม (2548: 122) ที่กล่าวว่า การเลี้ยงดูแบบลงโทษทั้งทางกายและทางจิต เป็นการลงโทษที่ส่งผลให้เด็กเกิดความเจ็บปวดทั้งทางร่างกาย ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ วิตกกังวล และรู้สึกผิด และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาทางความคิดของเด็กได้

1.5. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็วต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.6. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษา มัธยมศึกษาเพศหญิงกับนักเรียนมัธยมศึกษาเพศชาย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีเพศหญิง มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกับนักเรียนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ ผ่องลักษม์ จิตต์การุญ (2547) ที่พบว่า นักศึกษาชายมีลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการแตกต่างกับนักศึกษาหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยคะแนนเฉลี่ยของลักษณะการคิดของนักศึกษาหญิงสูงกว่านักศึกษาชาย สอดคล้องกับการศึกษาของ ไสว สายแก้ว (2536) ที่พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีแบบการคิดวิเคราะห์ และด้านการคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

1.7. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีอายุต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของนรยส ไชยศรีพรหม (2545) ที่พบว่า นิสิตที่มีอายุต่างกัน มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าอายุมีผลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

1.8. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีแผนการเรียนต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีแผนการเรียนต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.9. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของนธี ดำรงค์เดชากูล (2533) ที่พบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของนรยส ไชยศรีพรหม (2545) ที่พบว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

1.10. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่บิดามารดามีอาชีพของแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกันมีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของงามตา วนินทานนท์ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2526) ที่พบว่า เด็กที่มารดาประกอบอาชีพมีความพร้อมด้านความคล่องแคล่วทางภาษาการคิดและการแสดงออกมากกว่าเด็กที่มารดาไม่ประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นเพราะมารดาที่ประกอบอาชีพน่าจะมีความคล่องแคล่วทางภาษา การคิดและการแสดงออกมากกว่ามารดาที่ไม่ประกอบอาชีพ จึงมีผลให้เด็กได้รับอิทธิพลด้านนี้จากมารดา แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2536) ที่พบว่า ตัวแปรด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ได้แก่ รายได้ของครอบครัว และอาชีพของบิดาและมารดาไม่มีผลต่อคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มผู้ตอบ

1.11. การเปรียบเทียบคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาวิจัยของนรยส ไชยศรีพรหม (2545) ที่พบว่า นิสิตที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ จิตราภรณ์ พัฒนาศิริ (2535) ที่พบว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงมีการอบรมเลี้ยงดูด้านสติปัญญาและพัฒนาการรวมสูงกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของงามตา วนินทานนท์ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2526) พบว่า เด็กที่บิดามีการศึกษาระดับสูง มีความพร้อมแบบรวมมากกว่าเด็กที่บิดามีการศึกษาระดับต่ำ แต่เด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูงมีความพร้อมแบบรวม ความพร้อมด้านความรู้ และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งแหล่งที่ของสิ่งของ และด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส การคิดและการแสดงออกมากกว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับต่ำ แสดงว่าระดับการศึกษาของมารดา เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมด้านต่าง ๆ

1.12. การเปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาที่บิดามารดามีรายได้ของแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่รายได้ของบิดามารดาแตกต่างกัน มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษา

เป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาวิจัยของ Wacharasin (2001) ที่พบว่า ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมีผลต่อการพัฒนาทางความคิดของเด็ก และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จิตราภรณ์ พัฒนาศิริ (2535) ที่พบว่า มารดาที่มีรายได้สูงมีการอบรมเลี้ยงดูด้านสติปัญญาและพัฒนาการรวมสูงกว่ามารดาที่มีรายได้ต่ำ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและสหสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตามลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา

2. เพื่อศึกษาตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากตัวแปรลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2549

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. ประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีนักเรียน

จำนวน 392,999 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) แล้วประมาณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณ กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne}2$$

$$n = \frac{392,999}{1+ 392,999\ (0.05)^2}$$

$$n = 399$$

ฉะนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้จำนวน 400 คน

ที่มาของสูตร: บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2549: 71)

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 19 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดดังต่อไปนี้ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ขอนแก่น ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุดรธานี และ อุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดที่เป็นสัดส่วน โดยแบ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง แล้วผู้วิจัยใช้สัดส่วน 5 : 1 ในการสุ่มจังหวัดดังนี้

2.1. สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มี 11 จังหวัดได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายสุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมา 2 จังหวัด จังหวัดที่สุ่มได้คือ ขอนแก่น และ สกลนคร

2.2. สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มี 8 จังหวัดได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายสุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมา 2 จังหวัด จังหวัดที่สุ่มได้คือ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

3. ในแต่ละจังหวัดผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลจังหวัดละ 1 โรงเรียน ได้โรงเรียน ดังนี้

3.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนไชยวานวิทยา จังหวัดอุดรธานี และโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร

3.2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า จังหวัดศรีสะเกษ และโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี

4. ในแต่ละโรงเรียนสุ่ม ม. 4 ม.5 ม.6 แผนการเรียนที่ 1 คือ แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ มาระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน และ ม. 4 ม.5 ม.6 แผนการเรียนที่ 2 คือ แผนการเรียนศิลป์-ภาษา และศิลป์ทั่วไป มาระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน

5. ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริง คือ เมื่อสุ่มได้โรงเรียนและชั้นเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตามข้อ 4 แล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไปทำการเก็บข้อมูล

6. ภายหลังการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบว่านักเรียนตอบครบถ้วนหรือไม่ แล้วคัดเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาจัดจำแนกเป็นเซลล์ต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา เมื่อจำแนกแล้ว ผู้วิจัยพิจารณาในแต่ละเซลล์ ถ้ากลุ่มเป้าหมายในเซลล์ใด มีจำนวนเกินกว่าที่ต้องการตามตารางที่ 1 ก็ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มออกเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป (2) แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และ (3) แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. **แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป** เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เพศ วันเดือนปีเกิด ระดับชั้นการศึกษา แผนการเรียน ผลการเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา

2. **แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ** ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) แล้วชีวัน ประทุมรัตน์ (2546) ได้พัฒนาต่อมา แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูมีจำนวน 50 ข้อ โดยแยกเป็นการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ แบบละ 10 ข้อ ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเท่ากับ 0.70 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเท่ากับ 0.63 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมเท่ากับ 0.72 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษเท่ากับ 0.59 และค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเท่ากับ 0.57 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามลักษณะการอบรมเลี้ยงดูไปหาค่าความเที่ยงอีกครั้ง ด้วยวิธีสอบซ้ำกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนประชาพัฒนศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน กำหนดเว้นระยะเวลาของการสอบซ้ำห่างกัน 2 สัปดาห์แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง พบว่า ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเท่ากับ 0.72 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเท่ากับ 0.65 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมเท่ากับ 0.70 ค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษเท่ากับ 0.63 และค่าความเที่ยงของการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเท่ากับ 0.60

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ตามรายละเอียดในตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ในการเก็บข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนและชั้นเรียนที่สุ่มได้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยเริ่มจากทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการในการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แล้วให้นักเรียนทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเป็นฉบับแรก แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูเป็นฉบับที่ 2 ใช้เวลาประมาณ 30 นาที แล้วจึงให้นักเรียนทำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นฉบับสุดท้าย ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มาตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบของนักเรียน ว่านักเรียนตอบครบทุกข้อหรือไม่ แล้วผู้วิจัยคัดเอาเฉพาะฉบับที่ตอบ

ครบถ้วนมาจัดจำแนกเป็นเซลล์ต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา เมื่อจำแนกแล้ว ผู้วิจัยพิจารณาในแต่ละเซลล์ ถ้ากลุ่มเป้าหมายในเซลล์ใด มีจำนวนเกินกว่าที่ต้องการตามตารางที่ 1 ก็ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มออก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

3. สำหรับขั้นตอนการติดต่อเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ทำจดหมายจากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนไชยวานวิทยาคม โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช เพื่อขออนุมัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยก่อนให้นักเรียนทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยใช้เวลาช่วงต้นอธิบายอย่างสั้น ๆ ให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการอบรมเลี้ยงดู เพื่อจูงใจให้นักเรียนตั้งใจที่จะตอบแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ภายหลังจากการพูดจูงใจแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นฉบับแรก แล้วให้นักเรียนตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อนักเรียนทุกคน ทำแบบสอบถามฉบับที่ 2 เสร็จแล้ว ผู้วิจัยก็ให้นักเรียนทำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที การที่ผู้วิจัยให้นักเรียน ทำแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นฉบับสุดท้าย เพราะแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการต้องใช้เวลาในการเขียนตอบ ในกรณีที่นักเรียนบางคนเขียนช้า และต้องการเวลาเพิ่มเติมบ้าง ผู้วิจัยก็ไม่เร่งรีบ เพราะแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่ใช่แบบวัดที่จำกัดเวลาหรือต้องทำด้วยความรวดเร็ว (Speeded Test)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยจัดระบบข้อมูลและหาค่าดังต่อไปนี้

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

2. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนที่ระดับมัธยมศึกษาจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน โดยใช้การทดสอบ ค่า t (t - test) สำหรับตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา มีตัวแปรย่อยมากกว่า 2 ตัวแปร และจากการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลพบว่าการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้ คือสถิติครูคัส - วิลลิส (Kruskal - Wallis H Test)

3. วิเคราะห์ตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตามลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพบิดามารดา ระดับการศึกษาบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1.1 นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากกับแบบรักสนับสนุนน้อย มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมดูเลี้ยงแบบใช้เหตุผลกับแบบใช้อารมณ์ มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเลี้ยงดูแบบควบคุมมากกับแบบควบคุมน้อย มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตกับแบบลงโทษทางกาย มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.5 นักเรียนที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็วกับแบบให้พึ่งตนเองช้า มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.6 นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.7 นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.8 นักเรียนที่มีแผนการเรียนต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.9 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.10 นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.11 นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.12 นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ต่างกัน มีคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การศึกษาตัวพยากรณ์ในการทำนายคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ จากตัวแปรได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพศ อายุ แผนการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดา

มารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ผลการศึกษาพบว่า ตัวพยากรณ์ที่มีอำนาจทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี 8 ตัว คือ

Y = 1.57 + . 2.439 อายุ 16 - 17 ปี + .862 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง +.650 บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา + .557 เพศหญิง + .781 บิดามารดาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน หรือรับจ้าง + .776 บิดามารดาที่มีรายได้มากกว่า15,000 บาท + .359 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก + .345 บิดามารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

หรือ

Z = .569 อายุ 16 -17 ปี + .199 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง +.141 บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา + .130 เพศหญิง + .122 บิดามารดาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน หรือรับจ้าง + .157 บิดามารดาที่มีรายได้มากกว่า15,000 บาท + .084 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก + .063 บิดามารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

มีข้อสังเกตว่า ตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลในการทำนายคะแนนดิบของการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนได้มากที่สุดคือ ช่วงอายุ 16 - 17 ปี (Age1) รองลงมาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (GPA2) บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา (Degree3) เพศหญิง (Sex1) บิดามารดาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน หรือรับจ้าง (OFF) บิดามารดาที่มีรายได้มากกว่า15,000 บาท (Income3) และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก (L1) ตามลำดับ และตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลในการทำนายคะแนนการคิดแบบโยนิโสมนสิการน้อยที่สุดคือบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (Degree2)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูแลผู้ปกครองควรตระหนักว่าลักษณะการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากเอื้อต่อการพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากที่สุด ฉะนั้นครูและผู้ปกครองควรให้ความรัก การเอาใจใส่

และสนับสนุนนักเรียนด้วยความความเข้าใจ ควรให้แรงเสริม รางวัล เช่น คำชมเชย แสดงความชื่นชม เมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเชื่อมโยงพฤติกรรมดังกล่าวไปสู่การให้นักเรียนได้มีโอกาสอธิบายว่า นักเรียนคิดอย่างไร มีแรงจูงใจอะไรจึงแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น จะได้เป็นโอกาสให้ครูได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนด้วย ในทางตรงกันข้าม ครูควรให้นักเรียนได้มีโอกาสอธิบายว่า คิดอย่างไร หรือมีแรงจูงใจอะไร ผลักดันให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น แล้วครูควรให้นักเรียนปรับเปลี่ยนการคิด ให้รู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการ นักเรียนก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ โดยไม่ได้รับการลงโทษหรือการรักสนับสนุนน้อยก็จะไม่ไปขัดขวางพัฒนาการและการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2. ครูควรตระหนักว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสูง กลุ่มกลาง และกลุ่มต่ำมีการคิดแบบโยนิโสมนสิการแตกต่างกัน และที่สำคัญนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในกลุ่มต่ำเป็นตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายการคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างมีนัยสำคัญแต่เป็นไปในเชิงลบ ฉะนั้นวิธีการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ครูควรพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการควบคู่ไปด้วยจะเป็นการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ใช้เวลาในการตอบประมาณ 30 นาที แบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใช้เวลาในการตอบประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ฉะนั้นผู้ที่ต้องการใช้แบบสอบถามลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะมีเวลาให้นักเรียนทำแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างต่อเนื่อง โดยไม่รีบเร่ง จึงควรใช้เวลาในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง อนึ่งก่อนที่จะให้นักเรียนทำแบบสอบถามลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ควรพูดจูงใจให้นักเรียนเห็นความสำคัญของลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อนักเรียนจะได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างเต็มใจ และเต็มความสามารถ

2. ในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ควรใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณจะได้ข้อมูลที่มีประโยชน์มากขึ้น เพราะวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นเรื่องที่มีความลึกซึ้ง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการคิด.** กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กรรณิกา อินทรโยธิน. 2534. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา เรื่องสังคมอนาคตของไทยโดยใช้การสอนวิธีการแก้ปัญหา กับการสอนตามคู่มือครู.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542. **จอมปราชญ์นักการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซส มีเดีย จำกัด.

_____. 2548. **ลายแทงนักคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซส มีเดียจำกัด.

งามตา วนินทานนท์, วันเพ็ญ พิศาลพงศ์, อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์. 2526. **การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางร่างกาย และความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จิตราภรณ์ พัฒนาศิริ. 2535. **การอบรมเลี้ยงดูกับการพัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็ก ในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์**. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จันทร กลิ่นหอมดี. 2540. **ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยเด็กตอนกลางในภาคตะวันออก**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชมนาด สืบศรี. 2533. **เปรียบเทียบความสามารถในกระบวนการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขามัธยมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชีวัน ประทุมรัตน์. 2546. **การอบรมเลี้ยงดูและการเผชิญความเครียดของเด็กวัยรุ่นที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กับเด็กวัยรุ่นในครอบครัวปกติ ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, งามตา วนินทานนท์ และอรพินท์ ชูชม. 2528. **รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย.** รายงานการวิจัยฉบับที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. 2544. **วิทยาการด้านการคิด.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.

ทัศนา ทองภักดี. 2528. **ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจภายในตนของเด็กวัยรุ่นไทย.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

_____. 2539. **รายงานการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูความเชื่ออำนาจภายในตนและความคิดเกี่ยวกับตนของเด็กในเมืองและชนบท.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นธี ดำรงค์เดชากูล. 2534. **ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดบวรมงคล กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนมัธยม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นัชกร ลับบัวงาม. 2540. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูการสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยเด็กตอนกลางในภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นรยส ไชยศรีพรหม. 2545. **ลักษณะบุคลิกภาพ และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2549. **สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์.

ปริศนา คำชื่น. 2540**. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของเด็กตอนต้นในภาคเหนือ.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ผ่องลักษม์ จิตต์การุญ. 2547. **การสืบสอบลักษณะการคิดวิจารณญาณตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พูนสุข เวชวิฐาน. 2528. **ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของมารดากับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพ็ญแข ประจนปัจจนึก. 2536. **รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เพ็ญพร สิงห์ไธสง. 2549. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพหุปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2542**. พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ).** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

_____. 2543. **ความคิดแหล่งสำคัญของการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.

พรรณี รัตนธรรม. 2548. **จิตวิทยาพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**. ฉะเชิงเทรา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

เมืองอินทร์ ชรสุวรรณ. 2534**. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดลำพูน.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ลักขณา สริวัฒน์. 2549. **การคิด.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วัฒนา อัติโชติ. 2540. **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยรุ่นในภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมคิด อิสระวัฒน์. 2542. **ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูของคนไทยในชนบท ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุคนธ์ ค่ายหนองสวง. 2532. **ความสัมพันธ์ระหว่างระดับคะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กับการคิดเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรางค์ โค้วตระกูล. 2545. **จิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ. 2548. **ครบเครื่องเรื่องการคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546. **สถิตินักเรียนและครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน** (Online). www.moe.go.th/data_stat/studen_class_46.htm, 4 พฤษภาคม 2549.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ไสว สายแก้ว. 2536**. การศึกษาแบบการคิดและการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมกระบวนการทางวิทยาศาสตร์.** สุรินทร์: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์.

อรนุช ธุรีสังข์. 2542. **อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อาภา จันทรสกุล และจิตตินันท์ บุญสถิรกุล. 2548. **รายงานการวิจัย เรื่องการสร้างแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: หน่วยฝึกปฏิบัติและวิจัยทางจิตวิทยาการปรึกษา ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุ่นตา นพคุณ. 2528. **คิดเป็น.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ และ สิริวรรณ สาระนาค. 2546. **การอบรมเลี้ยงดู การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Callar, D. H. 1987. **Assising Parents in Understanding and Responding to Adolescent Behavior According to The Principles of Adlerian Pshcology**. Doctor of Education Psychology Thesis, The Union for Experimenting Colleges and Universities.

Hunt , D.E., & Sullivan, E.V. 1974. **Between Psychology and Education**. Illinois : The Dryden Press.

Rogers, C. 1972. **Issues in Adolescent Psychology**. New York: Meredith Coporation**.**

Wacharasin, C. 2001. **Predicting Child Cognitive Development in Low - Income Families**. Doctor of Health Sciences: University of Washington.

Wrigth, D. 1976. **The Psychology of Moral Behavior**. New York: Penquin Book.

ภาคผนวก

โรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้
รับที่ 1395
วันที่ 7 ก.ย. 2
เวลา 13.00 น.

ที่ ศธ 0513.109/ 1151

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศ
50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 1(

29 สิงหาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า

ด้วย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรที่เกี่ยวข้องการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2549 โดยใช้ แบบวัดวิธีคิดสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร จะเป็นผู้มาติดต่อและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พนิต เข็มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนสิริเกศน้อมเกล้า
- คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ม. เกษตรฯ
ขอความอนุเคราะห์ในการวิจัย

สำนักงานเลขานุการคณะฯ
โทร./โทรสาร 0-2561-4889
- เพื่อโปรดพิจารณา

(นางสุภลักษณ์ มารยาท)
ครู

-เห็นควรให้ดำเนินการ
7 ก.ย. 49

งานการและแผนงาน
วิชาการ
ที่ ศธ 0513.109/ ๑๕๔
บริการและธุรการ

โรงเรียนไชยวานวิทยา
เลขรับที่ ๕๖๗
ลงวันที่ ๙ ก.ค. ๔๙
๑๕.๐๐

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศา
50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 109

๓๘ กรกฎาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนไชยวานวิทยา

ด้วย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรที่เกี่ยวข้องการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2549 โดยใช้ แบบวัดวิธีคิดสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร จะเป็นผู้มาติดต่อและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พนิต เข็มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ
โทร./โทรสาร 0-2561-4889

๗๕๔
๗ ส.๐๔๙

ที่ ศธ 0513.109/๙๖๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10900

๒๘ กรกฎาคม 2549

โรงเรียนร่มเกล้า
รับเลขที่ 1494/49
วันที่ 5 ส.ค. 2549
เวลา.....
☐ อำนวยการ
☑ วิชาการ
☐ แผนงานและงบ
☐ กิจการนักเรียน
☐ งานบุคคล

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้า

ด้วย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรที่เกี่ยวข้องการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2549 โดยใช้ แบบวัดวิธีคิดสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร จะเป็นผู้มาติดต่อและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พนิต เข็มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เรียน ผู้อำนวยการ
๑. เพื่อโปรดทราบ
๒. เห็นควรมอบ งานแนะแนว ดำเนินการ
๓. ข้อเสนอ พิมพ์เพิ่ม
๕ / ส.ค. / ๔๙

๑. ทราบ
๒. ดำเนินการตามเสนอ
๓.

สำนักงานเลขานุการคณะฯ
โทร./โทรสาร 0-2561-4889

ที่ ศธ 0513.109/๑๖๒

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศ
50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10

๑๕ กรกฎาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจะมะมหาราช

ด้วย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรที่เกี่ยวข้องการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2549 โดยใช้ แบบวัดวิธีคิดสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร จะเป็นผู้มาติดต่อและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวสายสมร ศรีสุขประเสริฐ)
รักษาราชการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ
โทร./โทรสาร 0-2561-4889

ที่ ศธ 0513.109/ 990

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาส
50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 109C

15 กรกฎาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนประชาพัฒนศึกษา

ด้วย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรที่เกี่ยวข้องการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2549 โดยใช้ แบบวัดวิธีคิดสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดย นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร จะเป็นผู้มาติดต่อและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวสายสมร ศรีสุขประเสริฐ)
รักษาราชการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ
โทร./โทรสาร 0-2561-4889

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวกุสุมาภรณ์ ถาวร
วัน เดือน ปี ที่เกิด	27 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา วิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์) สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2549 เป็นนิสิตบัณฑิตศึกษาช่วยงาน ในโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างชุดฝึกอบรม เพื่อพัฒนาวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา”